

Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ.

наша слова.pdf

Другі год выдання **№ 35 (87) 30 жніўня 2023 г.**

"Цёплыя вечары... ды халодныя ранкі"

Ад прадзедаў спакон вякоў
Мне засталася спадчына;
Паміж сваіх і чужакоў
Яна мне ласкай матчынай.

Аб ёй мне баюць казкі-сны
Вясеннія праталіны,
І лесу шэлест верасны,
І ў полі дуб апалены.

Павярнуцца да гэтай спадчыны, згадаць яе, данесці да людзей - такую задачу мае Фестываль песеннага фальклору памяці Земавіта Фядэцкага "Цёплыя вечары ды халодныя ранкі", які ў 4-ты раз праходзіў у аграмястэчку Мажэйкава Лідскага раёна.

Сёлета асаблівы фестываль, бо споўнілася як раз 100 год з дня нараджэння Земавіта Фядэцкага. Наш славуты зямляк нарадзіўся 22 жніўня 1923 года ў маёнтку Лебяда, непадалёк ад Мажэйкава. Тут правёў дзяцінства і перажыў вайну.У 1942-1943 гадах Земавіт Фядэцкі жыў у вёсцы Феліксава. І цяжкія часіны вайны не перашкодзілі яму, акрамя іншых спраў, яшчэ і запісваць у сшытак феліксаўскія песні.

Земавіт Фядэцкі хаваў рукапіс гэтых песень амаль 50 гадоў, як быццам не было нічога больш каштоўнага, што варта было б схаваць ці вазіць з сабой: і праз вайну, і праз пасляваенную разруху. За ўсім гэтым бачна вялікая любоў Земавіта Фядэцкага да малой радзімы.

І радзіма адказала яму такой жа любоўю. У 2017 годзе быў заснаваны фестываль яго памяці. Пра гэта гаварыла і кіраўнік спраў Мажэйкаўскага сельсавета Людміла Феліксаўна Роўба адкрываючы фестываль.

"Цёплыя вечары… ды халодныя ранкі"

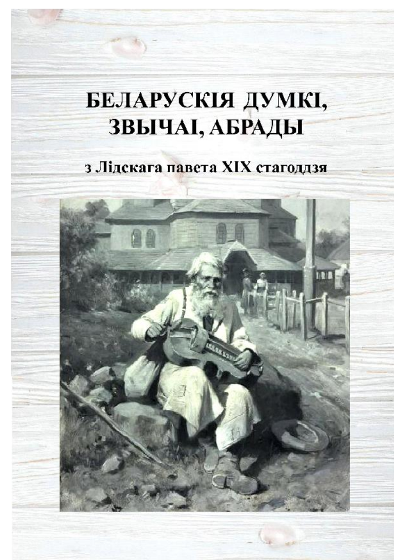
Аб прыгожай Бандароўне
І аб справах пана
Засталася ў народзе
Песня здавен-даўна.

Словамі нашага песняра, народнага паэта Беларусі Янкі Купалы і распачаўся-такі сам Рэгіянальны фестываль песеннага фальклору памяці Земавіта Фядэцкага.

На сцэну выйшла Алеся Ярунічава. Яна пад фанаграму "Славянская дуда"выканала ўрывак з беларускай думкі (балады) пра Бандароўну са зборніка "Беларускія думкі, звычаі, абрады з Лідскага павета", асноўны збіральнік Уладзіслаў Вярыга. Вярыга запісаў на Лідчыне "Бандароўну" ў 1885 годзе, а Янка Купала напісаў сваю "Бандароўну" толькі ў 1913 годзе.

БЕЛАРУСКІЯ ДУМКІ, ЗВЫЧАІ, АБРАДЫ
з Лідскага павета XIX стагоддзя

Станіслаў Суднік прэзентуе зборнік "Беларускія думкі, звычаі, абрады з Лідскага павета"

У нядзелю ранусенка
Дожджык пакрапляя,
Маладая бандаруўна
Валы паганяя.
Гдзе ўзяўся пан канюшы
З сваімі слугамі.
"Павярніся, бандаруўна,
З валамі да хаты".
Наняў, наняў пан канюшы
Музыканты грацi;
То для млодай бандаруўны
Пайсьці пагуляцi.
Маладая бандаруўна
Мела сказацi:
"Я ня маю такой сукні
З канюшым гуляцi".
Купіў, купіў пан канюшы
Дарагую сукню,
Прыслаў, прыслаў пан канюшы
Цераз верную служку.
Маладая бандаруўна
Мела адказацi:
"Я ня маю такой стужкі
Ў гэту сукню класьцi".
Купіў, купіў пан канюшы
Дарагую стужку,
Прыслаў, прыслаў пан канюшы
Цераз верную служку.
Ўцекала бандаруўна
Ў зялёны лесы,
Даганялі бандаруўну
Ашмянскія шляхты;
Ўцекала бандаруўна
Ў зялёныя лугі,
Папалася бандаруўна
Канюшаму ў рукі.
Як даў пан канюшы
Бандаруўня ў плечы,
Паліліся з бандаруўны
Чырвоныя рэчы.
Казаў пан канюшы
Тры дні ня хавацi;
Спасылаў пан канюшы
Па айца і мацi.
Як прышла бандарова
Спляснула рукамі:
"Адгуляла маё дзіця
З тымі дваракамі".
А як прышоў сам бандар,
Тропнуў ён нагою:
"Залажыла маё дзецяя
За ўсіх галавою".

Лідзяне не чулі сваёй "Бандароўны" 130 гадоў, і нарэшце яна прагучала.

Пра зборнік "Беларускія думкі, звычаі, абрады з Лідскага павета" распавёў рэдактар зборніка Станіслаў Суднік, ён жа рэдактар папулярнага на Лідчыне часопіса "Лідскі летапісец". С. Суднік нагадаў, што гэта ўжо трэці лідскі фальклорны зборнік. Акрамя зборніка Земавіта Фядэцкага, які тут перавыдалі ў 2017 годзе, у 2021 годзе выдалі зборнік "Закуй, закуй, зязюленька, рана", складзены з песень запісаных Аленай Іваноўскай у 1905-1912 гг. і апублікаваных у англійскім часопісе "Фальклор", дзе іх знайшоў Леанід Лаўрэш. І да трэцяга зборніка Леанід Лаўрэш таксама прыклаў руку. Тры фальклорныя зборнікі з аднаго павета - гэта добра.

І нарэшце конкурсная частка.

Сёлета ў фестывалі бралі ўдзел 17 канкурсантаў (пазалетась было 12).

У намінацыі "**Лепшы дарослы фальклорны ансамбль**" спаборнічалі:

- Народны фальклорны калектыў "Ульяніца"

"Цёплыя вечары... ды халодныя ранкі"

(Філіяла 'Ганчарскі Дом культуры") з сямейна-побытавай песняй "Ой, аралі хлопцы ніву";

- Фальклорны гурт "Явар" (Філіял "Мажэй-каўскі Дом культуры") з песнямі ”Ой, сівы конь бяжыць”, "Калі каліна не цвіце";

- Народны фальклорны гурт "Талер" (Аддзел рамёстваў і традыцыйнай культуры) з песняй са зборніка Фядэцкага "Ой, ляцелі гусанькі...";

- Вакальны гурт "Надзея" (Філіял "Беліцкі Дом культуры") з песняй "Кіну кужаль на паліцу";

- Клуб народнай культуры "Сяброўкі" (ДУ "Лідскі раённы тэрытарыяльны цэнтр сацыяльнага абслугоўвання насельніцтва") з песнямі "Ой, у лузе"і "Зялёны лісце, белы каштаны";

- Сямейны ансамбль Ціховічаў (Філіял "Ваверскі Дом культуры") з песняй "Быў у мяне белы конь".

У намінацыі **"Лепшы індывідуальны выканаўца"** (сольныя спевы, дуэты, да 18 гадоў):

- Ева Ціховіч (Філіял "Ваверскі Дом культуры") з песняй "Пасаджу каліну ў полі";

- Дар'я Ваўчок, Эвеліна Бальцэвіч, Алёна Рамук (Філіял "Гудскі цэнтр творчасці і дасугу") з песняй "Сівы голуб".

У намінацыі **"Лепшы індывідуальны выканаўца"** (сольныя спевы, дуэты, пасля 18 гадоў):

- Галіна Сафонава (Філіял "Беліцкі Дом культуры") з песняй "Жыта жала";

- Надзея Ваўковіч (Філіял "Першамайскі Дом культуры") з песняй "Селезень”;

- Наталля Шчаўканогава (Аддзел рамёстваў і традыцыйнай культуры) з песняй “А ўчора з вячора";

- Вера Дзянінічык, Лізавета Бразоўская (Філіял “Ходараўскі сельскі клуб-бібліятэка”) з песняй "Ехалі цыганы";

- Мікалай Сакалоўскі, Зміцер Сакалоў (Філіял "Першамайскі Дом культуры") з песняй "Дунаю, Дунаю!";

- Інэса Парфенчык (Філіял "Бердаўскі культурна-дасугавы цэнтр") з песнямі "Із-пад каменя" і "Мая маменька".

По выніках конкурсу журы ў складзе:

- Лісоўская Таццяна Віктараўна, намеснік дырэктара ДУ “Лідскі раённы цэнтр культуры і народнай творчасці” - старшыня журы;

- Канцавенка Наталля Уладзіміраўна, загадчык аддзела метадычнай і культурна-масавай работы ДУ “Лідскі раённы цэнтр культуры і народнай творчасці” - сустаршыня журы;

- Роўба Людміла Феліксаўна, кіраўнік спраў Мажэйкаўскага сельскага савета;

- Суднік Станіслаў Вацлававіч, рэдактар часопіса “Лідскі летапісец”

вызначыла найбольш таленавітых у намінацыях:

- Народны фальклорны гурт "Талер" (Аддзел рамёстваў і традыцыйнай культуры) У намінацыі "**Лепшы дарослы фальклорны ансамбль**";

- Дар'я Ваўчок, Эвеліна Бальцэвіч, Алёна Рамук (Філіял "Гудскі цэнтр творчасці і дасугу") у намінацыі "**Лепшы індывідуальны выканаўца**" (сольныя спевы, дуэты, да 18 гадоў);

- Мікалай Сакалоўскі, Зміцер Сакалоў (Філіял "Першамайскі Дом культуры") у намінацыі "**Лепшы індывідуальны выканаўца**" (сольныя спевы, дуэты, пасля 18 гадоў).

За папулярызацыю ў інтэрнэт-прасторы традыцыйнай народнай творчасці дыплом атрымала Паліна Селезень.

За папулярызацыю народнай творчасці ў моладзевым асяроддзі дыпломы атрымалі сямейны ансамбль Ціховічаў і Ева Ціховіч.

За захаванне, развіццё і прапаганду традыцыйнай народнай творчасці дыпломы атрымалі Клуб “Сяброўкі” і Інэса Парфенчык.

Астатнія канкурсанты атрымалі дыпломы ўдзельнікаў.

Пакуль журы працавала з канцэртнымі праграмамі выступілі слынная мажэйкаўская “Каханачка” і дзіцячая група “Крынічка”.

А бліскуча вялі імпрэзу Кацярына Вельб і Мікалай Сакалоўскі

Яраслаў Грынкевіч.

XXX Дзень беларускага пісьменства

Юбілейны XXX Дзень беларускага пісьменства будзе прымаць раённы цэнтр Гарадок Віцебскай вобласці 2-3 верасня. Непадалёк ад яго ў вёсцы Астраўляны нарадзіўся Канстанцін Вераніцын - аўтар вядомай сатырычна-гумарыстычнай паэмы "Тарас на Парнасе".

З нагоды свята мясцовыя ўлады правялі грамадскае абмеркаванне і зацвердзілі новую назву цэнтральнага сквера. Галасаванне, якое праходзіла на афіцыйным сайце райвыканкама, паказала, што большасць галасоў была аддадзена за "Вераніцынскі сквер" - у гонар аўтара паэмы. У скверы ўжо знаходзіцца скульптура "Тарас на Парнасе", усталяваная падчас "Дажынак" у 2014 годзе. А па дарозе з Гарадка да вёскі Астраўляны аўтобусныя прыпынкі афармілі ў літаратурным стылі.

Паводле СМІ.

Пісьменнік Уладзімір Арлоў адзначыў 70-гадовы юбілей

25 жніўня пісьменнік Уладзіміра Арлоў адзначыў свой 70-гадовы юбілей.

У 1953 годзе ён нарадзіўся ў Полацку і любоў да роднага горада нясе праз усё сваё жыццё. Хоць часам абсалютна непрадказальна жыццё прымушае мяняць месца жыхарства. Цяпер славуты пісьменнік жыве ў Беластоку, а свой юбілей сустрэў у Празе. З ім паразмаўляў Алесь Аркуш.

- Здаецца, што гэтае дзесяцігоддзе не змарнаванае, напісана не мала кніг. Можна ў гэтым упэўніцца зазірнуўшы на мой сайт arlou.by, глянуць Вікіпедыю, там абноўленыя версіі нядаўна з'явіліся. Там здаецца сапраўды ўсе кнігі пазначаны і розныя іншыя падзеі майго жыцця. Наконт таго, што яшчэ наперадзе, я часта згадваю сваю бабулю ў размовах і творах, незабыўную бабулю Аўгінню. Аповед пра яе завяршае кожнае выданне маіх "Імёнаў Свабоды", бо гэта быў самы галоўны чалавек у маім дзяцінстве. Я лічу, што бабуля Аўгіння была добрай вядзьмаркай, яе парады, урокі зацвердзіў на ўсё жыццё. Яна казала, што нельга абвяшчаць пра тое, што ты збіраешся рабіць, каб не насмяшыць Бога і людзей.

Уладзімір Арлоў - прадстаўнік ужо рэдкай кагорты жывых беларускіх класікаў. Ён вядомы і як празаік, і як паэт, і як аўтар гістарычна-публіцыстычных кніг.

Сапраўды, прачытаць пра Уладзіміра Арлова можна шмат дзе і шмат што, а мы проста віншуем адвечнага змагара за мову і дзяржаву.

Сто гадоў!

ЛЕТНІЯ ВАНДРОЎКІ "ЭКВАТАРА".
23-24.08.23: ВАЎКАВЫСК-ВЯРЭЙКІ-РЭПЛЯ-ВЯЛІКІЯ ЭЙСМАНТЫ-ГУДЗЕВІЧЫ-ПАЧУЙКІ

Марафонам выступленняў адзначыўся на Гарадзеншчыне Літаратурны клуб "Экватар" 23-24 жніўня бягучага года. За два дні прайшло ажно пяць мерапрыемстваў - розных па масштабе і па колькасці сабраўшыхся на іх людзей, але ўсе яны былі прысвечаны выхаду новай кнігі паэта з маляўнічай вёскі Пачуйкі Мікалая Іваноўскага "Духмяны падарунак".

23 жніўня распачала серыю творчых сустрэч імпрэза ў **Ваўкавыскай раённай бібліятэцы**, арганізаваная яе загадчыцай Наталляй Лешчык. Спадарыня Наталля заўсёды вельмі гасцінна сустракае творчых людзей. Так было і на гэты раз. Пасля чаявання бібліятэкараў з гасцямі імпрэза пачалася. Вядучай мерапрыемства з боку бібліятэкі стала Ірына Кароль, якая пачала з таго, что коратка азнаёміла прысутных з творчай біяграфіяй Мікалая Іваноўскага, пералічыла ўсе яго выдадзеныя кнігі і шчыра павіншавала пачуйскага паэта са з'яўленнем яго новага паэтычнага зборніка. Потым спадарыня Ірына перадала слова віноўніку ўрачыстасці. Але Мікалай Іваноўскі зазначыў, што хоча, каб спачатку выступілі ягоныя госці: Вячаслаў Корбут і Інга Вінарская, якія дапамаглі яму выдаць сем з васьмі выйшаўшых у свет ягоных кніг, а таксама Тарэза Кавальчук. Сказана - зроблена.

Кіраўнік Літаратурнага клуба "Экватар", пісьменнік і журналіст Вячаслаў Корбут распавёў прысутным, што ў кнізе для дзяцей сярэдняга і старэйшага школьнга ўзросту "Духмяны падарунак" ён з'яўляўся рэдактарам і рэдактарам-укладальнікам, асабіста падзяліў выданне на пяць частак. Спадар Корбут прачытаў некалькі асабліва запаўшых яму ў сэрца вершаў з новай кнігі пачуйскага паэта, а потым зазначыў, што перад самым прыездам у Ваўкавыск напісаў верш, прысвечаны гэтаму гораду, з якім і азнаёміў прысутных:

Распавядае Вячаслаў Корбут

Ваўкавыск - тых дзён калыска,
Нашай памяці на ўздым.
І са мной далёкі, блізкі,
А на выгляд - малады.

Рупны погляд, і з табою
Робім рух у новы час.
Светлы, чысты дзень з хадою
Наталяе лепей нас.

Ваўкавыск дарогай шчасця
Крочыць з поспехам найперш,
Каб на заўтра не адкласці
Крок наперад - гэтак лепш!

Сваім людам ганарыся,
Горад з існай дабрынёй.
Нам у радасці адкрыйся,
Сэрцам будзь заўжды са мной!

У зале Ваўкавыскай раённай бібліятэкі

Пісьменніца і журналістка, шэф-рэдактар альманаха "Літаратурны экватар" Інга Вінарская зазначыла, што працавала над макетамі сямі кніг Мікалая Іваноўскага з выдадзеных ім васьмі. Таксама спадарыня Вінарская часцяком пісала ўступныя артыкулы для гэтых паэтычных зборнікаў. Не стаў выключэннем і "Духмяны падарунак": напачатку кнігі змешчаны артыкул Інгі Вінарскай "Падарунак з водарам малой радзімы" - ён і быў прачытаны перад сабраўшыміся. Таксама спадарыня Інга ўзгадала, што некалі прысвяціла верш Мікалаю Іваноўскаму і

Слова мае Інга Вінарская

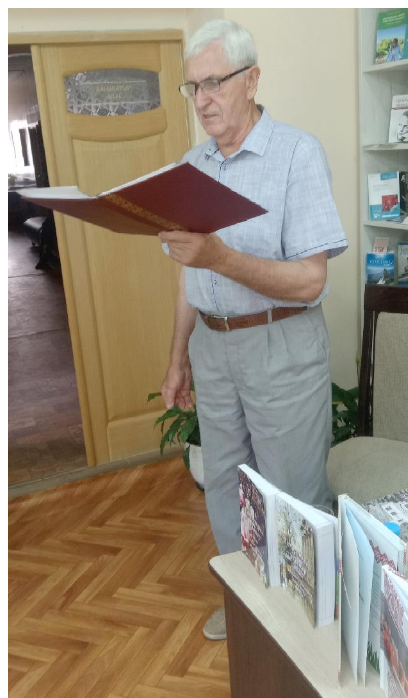
ягоным Пачуйкам, і прысутныя пачулі паэтычны твор "Спявалі там чароўна салаўі…"

Загадчыца бібліятэкі ДУА "Гімназія № 2 г. Ваўкавыска" Тарэза Кавальчук распавяла, што вельмі рада супрацоўніцтву з паэтам Мікалаем Іваноўскім. Яна зазначыла, што правяла ў сваёй гімназіі ўжо некалькі сустрэч школьнікаў розных узростаў з гэтым цікавым аўтарам. Асабліва ж дзецям, па сцвярджэнні Тарэзы Кавальчук, падабаецца кніга Мікалая Іваноўскага "Загадкі на ўсе выпадкі", вельмі яркая і прыгожая. Спадарыня Тарэза нават прачытала прысутным адтуль некалькі загадак, і аўдыторыя іх разгадвала.

Гаворыць Тарэза Кавальчук

Віноўнік урачыстасці Мікалай Іваноўскі, канешне, распавядаў пра сваю новую кнігу, дзе галоўнымі героямі з'яўляюцца ўнук і дзед, які ў паэтычнай форме павучае свайго нашчадка, распавядае пра тое, якія бываюць грыбы ды ягады, садавіна і гародніна, апісвае крылатых і чатырохлапых жыхароў роднага краю. Прагучалі вершы: "Вішня", "Журавіны", "Траўнёвы ранак", "Пчаліны спеў", "У госці да баброў" і інш.

Чытае Мікалай Іваноўскі

Адметнай рысай мерапрыемства стала прысутнасць на ім загадчыка аддзела ідэалагічнай працы і па справах моладзі Ваўкавыскага райвыканкама спадара Івана Маржалы. Іван Фадзеевіч ад імя Ваўкавыскай адміністрацыі шчыра павіншаваў Мікалая Пятровіча з новай кнігай і ўручыў аўтару каштоўны падарунак.

Але ўвечары **23 жніўня** выступоўцаў чакалі ў старажытных чароўных **Вярэйка**х на яшчэ адну творчую сустрэчу, якая была арганізавана па ініцыятыве мясцовага паэта Віктара Курыловіча. Забягаючы наперад, зазначым што спадар Віктар таксама прысутнічаў на гэтым мерапрыемстве і прачытаў шэраг сваіх глыбокіх, дасканала зробленых вершаў. Непасрэднай жа арганізацыяй сустрэчы займаліся бібліятэкар Вярэйскага дома культуры Тамара Вялічка і рэжысёр з гэтай жа культурнай установы Алена Бязгодава. Жанчыны ветліва і радасна сустрэлі прыехаўшых выступоўцаў. Сустрэча пачалася.

Выступае Віктар Курыловіч

Да слова сказаць, і ў Вярэйках, і на на яшчэ трох мерапрыемствах наступнага дня і Вячаслаў Корбут, і Інга Вінарская пачыналі свае выступленні не толькі з распаведаў пра кнігу Мікалая Іваноўскага "Духмяны падарунак" і пра сваю працу над ёй, але таксама чыталі па некалькі вершаў Мікалая Іваноўскага. Потым пераходзілі да сваіх уласных твораў.

У Вярэйках Вячаслаў Корбут прачытаў наступныя свае вершы: "Ці будзе тое?", "Мой жнівень", "Мала песняў, мала спеваў", "У думках запісы хаваю" і інш. Таксама прагучалі байкі "Андруха-уратар" і "Крочыў вучань на ўрок".

Інга Вінарская выказала сваё захапленне прыгажосцю Вярэйскіх пейзажаў. Спадарыня ўзгадала, што

Летнія вершы чытае Інга Вінарская

ў яе ёсць цыкл летніх вершаў, змешчаны ў яе кнізе "Гучы, маё сэрца, гучы…", які яна і хоча прачытаць. Аўтарка выканала наступныя паэтычныя творы: "Рамонкавы луг і світанак…", "Дзень вынырнуў, гуляка, з-за вады…", "У спрадвечнасці вечара…", "Рамонкі, макі, васількі…" і інш. Таксама спадарыня Вінарская зазначыла, што ў яе ёсць прыгожы верш пра летнюю залеву, а як усім вядома, Бог - у дажджы…

Сусвет прыціх прад подыхам дажджу
Замёрлі рухі велічных стагоддзяў,
Паветра змоўкне, згледзеўшы мяжу
Залевы, мкне дзятва ад непагоды.

Сцяна вады - цудоўнай сілы вір,
На каштанах аж свечкі задрыжэлі,
Таполі дождж імкнуцца блаславіць,
Да неба іх маркоты паляцелі.

Пірамідальна струнаў чуўся звон…
Вада, вада - там шэпт і шамаценне…
У лужы дзень свой накіруе скон,
Свой вопыт і энергію сталення.

О, час перад дажджом - цудоўны міг,
У покрыве той Боскае залевы...
Вялікі свет! Шчаслівы, хто спасціг
Яго красу - у гэтых летніх спевах!

У выкананні Мікалая Іваноўскага на Вярэйкаўскай імпрэзе

Мікалай Іваноўскі ў Вярэйках

прагучалі вершы рознай тэматычнай накіраванасці: пра прыгажосць навакольнага сусвету, пра прыроду, пра каханне, а таксама пра занепакоенасць аўтара сучаснымі варожымі ваеннымі пагрозамі. Прысутныя пачулі творы: "Лёнавая кашуля", "Вяртанне буслоў", "Раніца ля ракі", "Пчолкі", "Зачараваны", "Нам памяць не сцерці", "Мір Беларусі" і інш.

24 жніўня да групы нашых выступоўцаў далучыўся падпалкоўнік бранетанкавых войскаў у адстаўцы, кіраўнік Гарадзенскай камісіі па ахове помнікаў Дзмітрый Аўсейчык. Па сумяшчальніцтве Дзмітрый Сяргеевіч - яшчэ і сваяк Мікалая Іваноўскага, муж ягонай сястры. Дык вось, спадар Дзмітрый прыняў удзел у трох наступных выступленнях прадстаўнікоў Літаратурнага клуба "Экватар" - у Рэплі, Вялікіх Эйсмантах і Гудзевічах. Гэта канешне, было эфектна - пабачыць статнага баявога афіцэра ў строгай ваеннай форме з безліччу ўзнагародаў, ад якіх пры руху чуўся лёгкі пераззвон. Таксама было цікава паслухаць, што думае такі бывалы чалавек пра сучасны палітычны стан, пра сяброў і ворагаў нашай дзяржавы…

Але, усё па парадку, калі размова пайшла пра імпрэзы 24 жніўня. З раніцы нашых выступоўцаў чакалі ў гістарычным месцы, знакамітым сваім высокім гатычным касцёлам, - у **Рэплі**. З вялікай радасцю сустрэла завітаўшых да яе пісьменнікаў загадчыца Рэплеўскага дома культуры Марыя Гжэсяк. Выбачалася, што людзей няшмат, бо ўсё ж такі яшчэ лета. Але імпрэза адбылася цёплая і

Мікалай Іваноўскі і Марыя Гжэсяк

Рэпля. I старыя, і малыя

файная, амаль хатняя.

Распачала сустрэчу Інга Вінарская. Яна зазначыла, што рада зноў выступаць у зале Рэплеўскага дома культуры, бо ён мае чароўную глыбокую акустыку, і вельмі ёй прыемна тут чуць гукі свайго голасу. Спадарыня распавяла пра тое, што выдаваць дзіцячыя кнігі значна больш цяжка, чым дарослыя, бо для іх існуе шмат правілаў і абмежаванняў. Але гэта цікавая справа, і асабліва радасна, калі ў свет выходзяць такія прыгожыя кнігі, як у Мікалая Іваноўскага. У Рэплі Інга Вінарская чытала свае дзіцячыя вершы: "Ледзь ружовым падсечана воблака…", "Нашым коткам…", "Дзяўчынка такая смяшлівая…", "Па слядах Алісы ў краіне цудаў…" і інш.

Тэму складанасці выдання дзіцячых кніг, а таксама падручнікаў падтрымаў Вячаслаў Корбут, які шэраг год кіраваў Беларускім літаратурным фондам і выдавецтвам "Беллітфонд", якім быў выдадзены шэраг падручнікаў для розных школьных узростаў. Дзіцячыя кнігі там выходзілі таксама. Дакладна, розных правілаў і абмежаванняў было нямала, але ўсе падручнікі і кнігі былі выдадзены паспяхова.

У выкананні Вячаслава Корбута прагучалі творы: "Паводкі", "Ізноў наперад", "Матуля", "Крыніца", "Пра роднае", "Балада пра маёра Гаўрылава" і інш.

Мікалай Іваноўскі пачаў сваё выступленне з таго, што падзякаваў Марыі Гжэсяк за шматгадовае плённае з ім супрацоўніцтва. Распавёў, што спадарыня Марыя працуе на пасадзе загадчыцы Дома культуры шмат год, і выказаў спадзяванне, што ягоныя з ёй сяброўскія адносіны захаваюцца і надалей.

Спадар Мікалай прачытаў сабраўшымся наступныя свае вершы: "Знайдзіце мове каляіну", "Юбілей школы", "Шчасце - лекі", "Няпрошаныя госці", "Раніца ля ракі", "Пчалярства - навука" і інш. Не абмінуў Мікалай Іваноўскі і аднайменны верш, які даў назву ягонай кнізе, - "Духмяны падарунак":

- О, колькі вас мне трэба гушкаць? -
Пытала яблынька ў пладоў.
Люляла ўчора я ў пялюшках,
Цяпер - вы прыгажосць садоў.

Духмяны спее падарунак...
Хутчэй адчыняцца скляпы,
Бо холад мае накірунак,
Як вецер гойсае сляпы.

Вас зберагчы я не здалею,
Згублю лістоту там сама.
I гаспадар наш разумее:
Пільнуе побач нас зіма.

На Новы год ці на Каляды
Нясіце смакату садоў.
Важней наш яблык шакаладу,
Здароўе майце шмат гадоў.

Сад сакавіцкі зноў абудзіць,
Ён твар памые наш ад сну.
Сукенкі вам пабеляць людзі,
I стрэнем з кветкамі вясну!

У абед нашыя творцы завіталі ў **Вялікія Эйсманты**. Там іх чакалі ў Вялікаэйсмантаўскай сярэдняй школе. Вельмі прыгожая навучальная ўстанова: такое адчуванне, што пах кветак адчуваецца здаля… Насамрэч, прыгожых дрэваў і раслін вакол той школы вельмі многа.

На парозе выступоўцаў ветліва сустрэла дырэктарка школы Галіна Аляксееўна Македон. Творцам перад пачаткам мерапрыемства была прапанавана экскурсія па "Музеі земляznaўства "Каменны летапіс Зямлі", які знаходзіцца ў будынку гэтай навучальнай установы. Створаны ён быў па ініцыятыве і пры непасрэдным удзеле настаўніка гісторыі і геаграфіі Леаніда Калесніка. Цяпер Леанід Раманавіч - кіраўнік гэтага музея. Між іншым, экскурсію для гасцей праводзіў непасрэдна ён сам. Вельмі павучальна атрымалася.

Непасрэдна сама імпрэза пачалася цікава. Справа ў тым, што пад кіраўніцтвам настаўніцы беларускай

Выступае вучаніца 11-га класа Аляксандра Швед

мовы і літаратуры Ірыны Іванаўны Швед вучні старэйшых класаў часцяком пішуць навуковыя працы, і работы гэты нават перыядычна перамагаюць на розных рэспубліканскіх конкурсах. З адной з такіх навуковых прац пад назвай "Канцэпт "Дом" у лірыцы Мікалая Іваноўскага на прыкладзе зборніка "Пяром і сэрцам" пазнаёміла прысутных вучаніца 11 класа Аляксандра Швед.

Нашы выступоўцы: Вячаслаў Корбут, Інга Вінарская, Мікалай Іваноўскі прачыталі перад сабраўшыміся настаўнікамі, вучнямі, гасцямі мерапрыемства свае вершы. Да праграмы імпрэзы далучылася таксама мясцовая паэтка Галіна Жывіца з паэтычнымі творамі на тэму прыгожосці навакольных краявідаў і любові да роднага краю.

Галіна Жывіца

У Гудзевіцкай сельскай бібліятэцы

Імправізаваны дуэт: Яніна Цуркан і Дзмітрый Аўсейчык

Увечары **24 жніўня** адбылася творчая імпрэза ў **Гудзевіцкай сельскай бібліятэцы**, дзе сабраліся для сустрэчы з пісьменнікамі ўдзелькі мясцовага клуба творчасці "Залаты ўзрост" пад кіраўніцтвам загадчыцы гэтай установы Валянціны Пронькі.

Як і на папярэдніх імпрэзах, гучала шмат вершаў у выкананні Вячаслава Корбута, Інгі Вінарскай, Мікалая Іваноўскага. Але была адна адметная рыса ў гэтай творчай сустрэчы: тут гучалі спевы пад акампанемент баяна, на якім па-майстэрску грала спадарыня Яніна Цуркан. Сярод выкананых аўдыторыяй песень былі творы на вершы Мікалая Іваноўскага: "За цеплыню душы", "Як вы там?" і інш. Падпалкоўнік Дзмітрый Аўсейчык, які таксама выступаў на гэтым мерапрыемстве, з задавальненнем спяваў разам з усімі, а таксама выступіў з невялічкай сольнай праграмай. А спявае ён добра, бо з'яўляецца адным з салістаў Гарадзенскага хору ветэранаў.

Вось такая канцэртная вандроўка па Гарадзеншчыне атрымалася ў сяброў Літаратурнага клуба "Экватар" з нагоды выхаду ў свет кнігі Мікалая Іваноўскага "Духмяны падарунак". Было шмат ўсмешак, апладысментаў, песень і кветак… Дарэчы, кветкі з Вялікіх Эйсмантаў - тры агромністых букета рознакаляровых гладыёлусаў, палевых і барвовых ружаў - шчасна даехалі са сваёй новай гаспадыняй да яе хаты і, несумненна, натхнялі яе сваёй прыгажосцю пры напісанні гэтага артыкула…

Інга Вінарская.

Зміцер Захарэвіч

ГУЛІВЕР У КРАІНЕ ВЕЛІКАНАЎ

ПРА ПАРУШАЛЬНІКА ДЗЯРЖМЯЖЫ

"На Беларусі Бог жыве…"
"Бог пайшоў…"
Ул. Караткевіч.

Бог пайшоў… Паглядам невясёлым
Пазіраў на пакіданы край,
Хоць званіцы цэркваў і касцёлаў
Перад ім замерлі на "Зважай!"

І калі яму з абшараў нашых
Заставаўся ў высі крок адзін,
Раптам тры зялёныя фуражкі:
- Дакуменцікі, грамадзянін.

А ў яго якія дакументы? -
Німб, хітон, сівая барада…
Таму ўрэшце аказаўся "swiety"
У начальніка пагранпаста.

Капітан маўкліва пасміхнуўся:
""Парушальнік", маць вашу іці!"
- Пішуць, Вы жылі на Беларусі.
А цяпер назад - на "небясі"?

Ашалелы, млявы ад няўдачы
Бацька-Бог пачаў распавядаць,
Што ён меўся толькі Сына ўбачыць
І аслаблы Дух умацаваць.

Без якога множацца мячэты,
Ліберасты, юды, левачко…
Капітан папыхваў цыгарэтай
І нібыта думаў пра сваё.

- Змогі жыць тут я зусім не маю, -
Слёзы ледзьве стрымліваў стары, -
Дзе святароў з бажніцаў забіраюць
І замыкаюць за турэмныя муры.

- А мы ж з вамі на назе кароткай! -
У адчаі распаляўся ён. -
Бо стаіць на варце раю Пётра,
Міхаіл - памежнікаў патрон…

Начпаста наліў яму гарбаты,
Папрасіў счакаць, даў запаліць
І камусь гукнуў, крутнуўшы "Тапік":
- Праз мяжу сівога прапусціць!

Ці магло ўсё скончыцца іначай,
Толькі без метафар і прыўкрас?
Капітан у рапарце адзначыў:
"Сёння ўдзень Пан Бог пакінуў нас".

ШПІЛЬ КАРАЛЕЎСКАГА ПАЛАЦА
(гарадзенскі раманс-жарт)

Сплываў па Нёмне залацісты вечар,
Крыжы на Фары гаслі ў паўімгле,
Твае захутаўшы ў шаль зорны плечы,
Я запытаў: "Жыла як без мяне?"

Табе, відаць, неўпершыню прызнацца
Было, і бліснуў позірк мой ад слёз,
Бо шпілем каралеўскага палаца
Працяў каханне твой адказ наскрозь.

Знякавеў, адчуўшы падсвядома:
Каложай гіне еднасць нашых душ,
Таму што дзесь на Фолюшы, удома
Цябе чакаюць два каты і муж.

Дарма на лёсу выбрыкі злавацца,
Суцішу боль, вяртаючыся ў Менск,
Нібы шпіль каралеўскага палаца,
Заўжды адзін, і ты зноў без мяне.

ХВАЛІ РАКІ ЖЫЦЦЯ…

Хвалі ракі жыцця
У незваротнасць гоніць
Вецер, а тлумны працяг
Заўтра пра іх не ўспомніць.

Без паказных слязін
Сівагрывыя рушаць,
Вербы адно ўслед ім
Хіляць галовы скрушна.

Храмы, муры, млыны
Моўчкі глядзяць староннe
На няспынную плынь
У пазалоце промняў.

Век залаты - міраж:
Сокам брусніц на вуснах
Кроў пунсавела ўсцяж
Ад вытоку да вусця.

Грозна звінела сталь,
Джаліў свінец апабал -
З годнасцю спатыкаў
Кожны бераг сатрапаў.

А ў гады, як сціхаў
Лязгат грымотны зброі,
Зноў раку ахінаў
Жнеяў спеў вечаровы.

Зноўку, бы караблі,
Сінню люстранай хваляў
Гурмы аблокаў плылі
З процьмай вянкоў Купалля.

Вецер хвалі штодзень
Гоніць, дзьме больш сувора,
Ды гарыць на вадзе
Бляск недасяжных зораў.

ЗНІКЛЫ БЕЗ ВЕСТАК

Імшу справіць па мне
Між аблок укрыжаваны бусел,
Восень след захіне
Лісцем у парудзелую вусціш.
Адылі ў першы снег
На час ценем бясцельным вярнуся,
Покуль не сцебане
Вясна промнямі, каб сысці змусіць.

Пакрысе год міне
У чакання трывожнай задусе,
Без сяброў, без яе
Жыць у згадках і снах навучуся.
З кубка праўда ў віне
Расплывецца крывёй на абрусе,
Аб адхлання цане
З фатакарткі ў свет не дакрычуся.

Астуджаючы гнеў,
У палях ветру ўдосыць нап'юся.
Непазнаны жаўнер,
Бы з сабой у жыцці размінуўся,
Я на вочы ў вакне,
Ідучы са двара, азірнуся,
Што глядзяць скрозь мяне
У давечна пранізлівай скрусе.

З НІЗКІ "СУПРАЦЬЛЕГЛАСЦІ"

"Мінучае і вечнае"

Стагоддзі грозны мур стаяў,
Зубцамі вежаў вышу драпаў…
Цяпер між крушняў узбуяў
Палын, на небе ж - ані латы.

"Летуценнае і рэчаіснае"

Нявінны, белы і пухнаты
Ляцеў прынесці радасць людзям,
Але яны яго заўзята
Тапталі, змешваючы з брудам.

"Імпэтнае і нярушнае"

На моры шторм кіпіць, гудзе,
За хваляй хваля ў бераг б'ецца,
А па раз'юшанай вадзе
Ашмоццем пена застаецца.

"Вялікае і дробнае"

Як быць вялікім лёс не ручыць,
Імкніся існаваць хоць дробным,
Хай ледзь заўважным, бо калючы,
Галоўнае - каб непадробным.

* * *

Спіць блакіт
па-над самотным фортам,
Рып пратэзаў не ўзрушае цішыні.
Адчуваеш, як яна прагоркла
Порахам мінулае вайны?
Да нас тыя, што на фотаздымках
Усміхаюцца з паўзмроку бліндажоў,
Распасцёрлі ветліва абдымкі
Гіпсавымі ротамі крыжоў.

З імі пад гарачым свінцападам
Астуджаліся струменямі крыві,
Ды пашыў Кон шынялі камрадам
З савану магільнае травы…

ГУЛІВЕР У КРАІНЕ ВЕЛІКАНАЎ

На ласку лёсу кінуты
Камандай у бязвыйсці,
Жыву, для іншых згінулы,
На веліканаў выспе.

Навокал неабсяжныя
Клубы, цягліцы, сэрцы,
Прэч ад якіх, заўважыўшы,
Хаваю дробку-цельца.

Штодзень у пільным сполаху,
Каб вольным заставацца,
Ды глухну ад іх голасу,
Нібыта ад набату.

А струны жыл заходзяцца
У краі высачэнных,
Бо нічыёй не хочацца
Стаць лялькаю кішэннай.

Каб не скакаць пацешліва
Дзвюхногаю блыхою
Прад здзіўленай, насмешлівай
Грамадзін грамадою.

Не буду задаволенай
Прынадай кавалераў
На туалетным століку
Хаця б і каралевы.

Таму, пакуль не злоўлены,
Не страчана нічога -
Надзеямі напоўнены
Ля берага марскога,

Адчаліць згэтуль мроячы
На покліч продкаў даўні,
Ад раніцы да поўначы
Майструю човен збаўны.

НА ГАДАВІНУ СМЕРЦІ СЕРЖА МІНСКЕВІЧА

Пазбытае цяжво зямных
Варункаў, радасцяў, турботаў -
Прайшоў дарогу ў незваротнасць,
Дзе недарэчныя яны.

Пакінуў нібы без прычын
Пустою над ракой альтанку -
І Зорны Кол, і промні ранку
Патрэбныя адно жывым.

Чуваць адчай у галасах:
"Не заспявае… Не ўсміхнецца…"
Але дарма - пульсуе сэрца,
Стэп адбіваючы ў радках.

* * *

Змятаюць часу смецяры
Уперад стрэчаных абліччы
І на агні ўсяедным нішчаць
Пажоўклыя календары.

Знікаюць вершы і лісты,
Ператвараючыся ў попел,
Які, нібыта рой шматкроп'яў,
Вятрыска ўзносіць дагары.

Пажадна танчаць языкі -
Гарачь трапёткія пачуцці,
З абдымкаў пломня не вярнуцца -
Дымамі сталіся шляхі.

Хаця праз тое не баліць -
Суняў ўражлівасць дыяруш,
Гадамі спраўджаны таварыш,
Адзіны, пэўна, на зямлі,

Дзе без спагады, без пары,
Даводзячы, што ўсё мінецца,
Калішняе з закуткаў сэрца
Змятаюць часу смецяры.

УЯЎНАЯ ПАГРОЗА

Насоўвалася хмар арда з усходу,
Разводдзем
навальнічным пагражала.
Чакаючы бязлітаснай навалы,
Напяліся і людзі, і прырода.

Прыносіў вецер водгулле грымотаў
І, хочучы з карэннем дрэвы вырваць,
Пярнатых заганяючы пад выгбы,
Выводзіў гімн пранізлівы самоце.

Але, над местам распасцершы крылы,
Цяжарнае залеваю чарноцце,
Яго заўчаснаю накрыўшы ноччу,
Прысады ледзь імжою пакрапіла…

І мы нярэдка, даўшы волю гневу,
Грымім, няздольныя зрабіць што-небудзь.

НЯЗГОДНЫ ЗАМАЎЧАЦЬ
(рандэль-зорка)

Цяжкі набат надтрэснутага сэрца
У тлуме клопатаў бадай што не чуваць,
Смяёмся, сварымся, абы не заўважаць
Глухі набат надтрэснутага сэрца.

Жахае, нібы казань чужаверца, -
Крый бог услухацца, пачне бо турбаваць, -
Глухі адчай надтрэснутага сэрца,
Якому нельга начны одум даравець.

За тое, што ўзрушае, што нясцерпны,
Глухі адчай пакутлівага сэрца
Міжволі прагнем назаўсёды ўтаймаваць,
Але гудзе ўвушшу, нязгодны замаўчаць,
Глухі адчай пакутлівага скерца.

У ДАРОЗЕ І СОНЦА
(у цягніку Менск - Ліда)

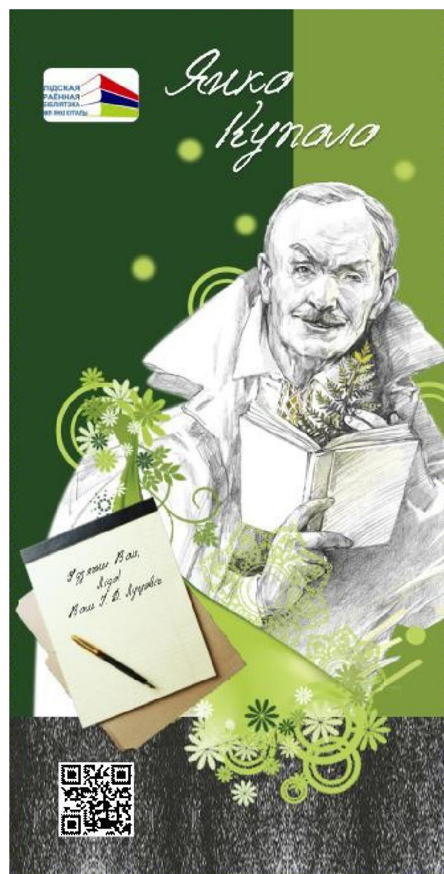
Маршрут стары ў празрысты жнівень,
Світанак спее за вакном
І сонца-немаўля ў нізіне
П'е прагна росаў малако.

Скрозь краявід не зварухнецца,
У час мінулы плывучы,
Адно праз шыбіну кранецца
Гарэзліва прамень шчакі.

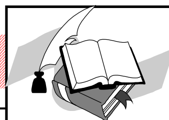
Даўно чаканая сустрэча:
Перон, вакзала мур, сябры,
А шляхам пасталелы светач
Ужо над галавой гарыць.

Да Дня горада

Да Дня горада на бакавым фасадзе Лідскай раённай бібліятэкі імя Янкі Купалы абноўлены інфармацыйны банер. Эскіз Дар'і Марцінкевіч.
Наш кар.

Нашы памяць і боль

Кніга - самая лепшая форма памяці. Генацыд не мае тэрміну даўнасці, а праца, якая праводзіцца ў бібліятэках Лідчыны па гістарычнай спадчыне - гэта жывая памяць для падрастаючага пакалення.

У жніўні ў філіяле "Лідская гарадская бібліятэка № 4" адбыўся адкрыты дыялог "Боль без тэрміну даўнасці", тэма якога - генацыд беларускага народа ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Удзельнікі мерапрыемства падрыхтавалі тэматычныя выступленні, пасля чаго правялі дыскусію, падчас якой былі ўзняты пытанні аб гістарычнай памяці, подзвігу беларускага народа, зверствах нямецка-фашысцкіх захопнікаў, цане чалавечага жыцця. Таксама ўвазе ўдзельнікаў мерапрыемства была прадстаўлена выстава "Не мае права забыцца". Падабраны матэрыял стаў наглядным тлумачэннем аб самай страшнай старонцы Другой сусветнай вайны - канцлагерах і іх ахвярах.

Пазнаёміць з трагедыяй Халакосту як адным з прыкладаў бесчалавечнай палітыкі нацыстаў была прызвана гутарка "Халакост у асобах. Міхла Сасноўская з Навагрудка", якая прайшла ў філіяле "Лідская гарадская бібліятэка № 2". Асноўная ўвага на сустрэчы была нададзена дзяўчынцы з Навагрудка, якая стала абагульненым вобразам жудасных ахвяр вайны, якіх знішчалі за тое, што яны другой расы ці нацыянальнасці. А яшчэ гаворка ішла пра мужнасць людзей з навагрудскага гета, якія здзейснілі падкоп і выратаваліся, не скарыліся. Прысутныя пазнаёміліся з помнікам ахвяр Халакосту, які ўстаноўлены ў г. Навагрудак.

У філіяле "Лідская гарадская бібліятэка № 6 імя В. Таўлая" была праведзена гутарка "Генацыд - памяць і боль беларускай зямлі". Удзельнікі мерапрыемства расказалі пра сваё пасляваеннае дзяцінства. Успаміналі аб сваіх уражаннях ад наведвання спаленых вёсак. Гаварылі аб неабходнасці захоўваць мір, помніць тых, хто загінуў у гады Вялікай Айчыннай вайны.

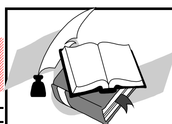

Філіял "Лідская гарадская бібліятэка № 5" запрасіла хлопчыкаў і дзяўчынак на ўрок памяці "Без тэрміну даўнасці". Для ўдзельнікаў мерапрыемства былі прадстаўлены факты і лічбы аб людзях, якія пацярпелі і загінулі ў нямецкіх канцлагерах, а таксама былі прагледжаны дакументальныя відэаматэрыялы з успамінамі тых, хто выжыў, вязняў канцлагера Асвенцым.

Памяць аб падзеях Вялікай Айчыннай вайны, аб злачынствах фашызму на беларускай зямлі трэба захоўваць і перадаваць падрастаючаму пакаленню, каб здабываць урокі з мінулага і не дапусціць паўтарэння генацыду ў сучаснасці і будучыні.

Кацярына Сандакова,
бібліятэкар аддзела бібліятэчнага маркетынгу ДУК "Лідская раённая бібліятэка імя Янкі Купалы".

У Германіі спросцяць атрыманне грамадзянства

Урад Германіі прыняў закон пра палягчэнне натуралізацыі. Дакумент павінен паступіць на зацвярджэнне парламента, дата пакуль не вызначана, паведамляе тэлеканал N-TV.

Закон быў распрацаваны міністрам унутраных спраў Нэнсі Фезер (СДПГ), ён не толькі змяншае патрабаванні, але і дапускае існаванне падвойнага грамадзянства. Аднак для натуралізацыі па-ранейшаму дзейнічаюць умовы эканамічнай і дэмакратычнай інтэграцыі.

Правядзеннем рэформы ўрад, у прыватнасці, хоча зрабіць Германію больш прывабнай для прафесіяналаў. У той жа час, яна заклікана стымуляваць людзей да таго, каб яны лепш замацаваліся ў краіне і сталі больш прыкметнымі чальцамі грамадства. Падаць заяву на атрыманне нямецкага пашпарта можна будзе ўжо пасля пяці гадоў пражывання.

Лідар рэгіянальнай групы ХСС Аляксандр Добрындт абвінаваціў кіравальную кааліцыю ў легкадумным стаўленні да грамадзянства. Па яго словах, тым самым руйнуецца грамадскі кансенсус апошніх дваццаці гадоў.

На натуралізацыю не могуць разлічваць людзі, якія здзейснілі злачынствы па антысеміцкіх ці расісцкіх матывах. Абавязковай умовай таксама павінна быць тое, што чалавек можа зарабляць на жыццё, як правіла, без якіх-небудзь сацыяльных дапаможнікаў. Пасля прыняцця рашэння кабінетам міністраў законапраект будзе накіраваны ў Бундэстаг. Толькі пасля ўхвалы парламентам ён можа набыць моц.

Аляксандр Саможнеў.

Навіны Германіі

У Германіі хочуць адмовіцца ад кітайскага тэлекамунікацыйнага абсталявання

Тэлекамунікацыйным правайдарам неабходна адмовіцца ад выкарыстання тэлекамунікацыйных камплектаў, прапанаваных кітайскім гігантам Huawei, паколькі гэта стварае пагрозу бяспецы, заявіла міністр унутраных спраў Германіі Нэнсі Фезер.

Па дадзеных выдання Politico, нежаданне нямецкага ўрада ўводзіць цвёрдыя абмежаванні на выкарыстанне Huawei раздражняла Вашынгтон і прадстаўнікоў службаў бяспекі ў апошнія гады. Германія, якая з'яўляецца найбуйнейшай эканомікай Еўропы, па-ранейшаму моцна залежыць ад Кітая ў вобласці тэлекамунікацыйных сетак, гаворыцца ў справаздачы кансалтынгавай кампаніі Strand Consult.

Зараз Берлін уводзіць новыя меры бяспекі ў адносінах да кітайскіх тэхналогій у тэлекамунікацыйных сетках. Прынята рашэнне праверыць усе кампаненты пастаўшчыкоў тэлекамунікацыйных паслуг Huawei і ZTE, якія маюць адносіны да бяспекі. Нібыта кітайскія тэхналогіі дазваляюць кантраляваць энергаспажыванне.

Любыя абмежаванні на выкарыстанне абсталявання Huawei доўгі час сутыкаліся з супраціўам з боку буйных тэлекамунікацыйных правайдараў, такіх як Deutsche Telekom. Яны асцерагаюцца, што адмова ад кітайскіх пастаўшчыкоў тэлекамунікацыйных паслуг рэзка павялічыць кошт будаўніцтва новых сетак і падтрымання ў працоўным стане існых.

Аляксандр Саможнеў.

Выхаванцы пра ксяндза Талочку

Ад перакладчыка: Некалькі фрагментаў з газет пачатку 1939 г.

1. Па загаду віленскага ваяводы 27 снежня 1938 г. выселены з Вільні беларускія дзеячы кс. Адам Станкевіч і інж. Адольф Клімовіч. … Адначасова выселены і кс. Ул. Талочка. … Беларусы пра ксяндза Уладзіслава Талочку дагэтуль вельмі мала што чулі. Я ён сярод нас даўно жыве і добра працуе. Кс. Талочка гэта тыповы і чыста беларускі характар. Гэта чалавек заходнееўрапейскай культуры. Жыццёвая лінія гэтага чалавека - каталіцкая. Праўда і справядлівасць ў гэтага ксяндза стаяць на першым месцы.

Chryscijanskaja dumka. №1 (185), 2 studzienia 1938.

2. З рэдакцыйнага артыкул галоўнага рэдактара газеты "Слова" Станіслава Мацкевіча бачна, што для высялення кс. Талочкі быў выкарыстаны данос кухаркі Адэлі Апановіч, сэнс даносу: 1) Талочка - інтрыган, 2) Віншаваў сваіх сяброў 25 сакавіка, 3) Выпісваў газету "Journal des Nations", якая цалкам легальна прадавалася ў Польшчы, 4) Кухарка паскардзілася сваёй гаспадыні, што падчас споведзі накрычаў на яе за тое, што яна не спавядалася па-беларуску.

Станіслаў Мацкевіч заўважыў, што кс. Талочка ў Вільні быў аточаны агульнай павагай, што сярод людзей, якія спавядаліся яму, было шмат ксяндзоў і вышэйшых касцельных іерархаў, што для таго, каб выселіць чалавека, трэба нешта большае, чым тое, што ён беларус і г. д. Заўважу, лічылася, што тагачасная віленская газета "Слова" вызнавала правую, абшарніцкую ідэалогію.

Cat. Kucharka Apanowiczowna ma glos // Slowo. 1939. № 4.

3. Кс. Талочка быў шматгадовым аўтарам газеты "Пшэглёнд Віленскі", у якую ён пісаў вельмі якасныя і высокаінтэлектуальныя артыкулы пад рознымі псеўданімамі.

Асоба кс. Талочкі, справа яго высялення і "выкрывальныя" сведчанні сп. Апановіч дагэтуль не страчваюць сваёй актуальнасці. Да нас прыходзіць шэраг лістоў ад асоб, якія ведалі і працавалі разам з кс. Талочкам у тыя гады, калі ён нібыта арганізоўваў беларускую дзяржаву.

Выхаванец прытулка каталіцкага Таварыства стрыманасці і працы, прэфектам і апекуном якога доўгі час быў кс. Талочка, сп. Пётр Пашкевіч (вул. Шкаплерная, 34) даслаў наступны ліст:

"Я з'яўляюся выхаванцам прытулка Таварыства стрыманасці і працы, дзе гадаваўся з 1912 па

1924 г. Праўда, я быў малым і мала што разумеў з таго, што рабілі старэйшыя, але калі гаворка ідзе пра згаданыя вышэй гады, дык гэты перыяд я вельмі добра памятаю, таму што меў ужо 14 - 16 гадоў. У 1916 г. кс. Напалеон Дзякавіцкі быў пераведзены з касцёла св. Стэфана пробашчам касцёла Усіх святых. Як раз у той час у касцёл Св. Стэфана прыехаў кс. Талочка. У гэты час, г. з. да 1918 г., кс. Ул. Талочка працаваў катэхетам у школе для хлопцаў у згаданым Таварыстве і, будучы катэхетам, мог мець нейкія ўплывы, напрыклад: выдзяляць сярод іншых дзяцей беларусаў ці, напрыклад, летувісаў і дрэнна ставіцца да палякаў. Але мы, старэйшыя выхаванцы, ніколі не адчувалі ад яго самых малых крыўдаў, ён заўсёды для нас быў "каханым айцом-прэфектам". Асабліва ён падабаўся нам, старэйшым, таму што любіў нас як бацька і адначасова, быў вельмі клапатлівым і спагадлівым да нашай цяжкай долі ў час, калі мы адчувалі найбольшы недахоп ежы. … кс. Талочка не саромеўся расказваць пра сябе і сваё паходжанне. Ён паказваў нам сплеценыя лапці, якія атрымаў з радзімы на свае імяніны. Пасля таго, як кс. Дзякавіцкі пайшоў капеланам у войска і да прыезду кс. Зянкевіча, кс. Талочка стаў фактычным апекуном прытулка. І менавіта гэты час добра запомніўся выхаванцам, бо тады кс. Тадочка паказаў сваю любоў і

самаадрачэнне. Ён загадаў перанесці ўсе запасы са сваёй кладоўкі ў нашу і еў разам з намі за агульным сталом. А калі ў 1919 г. прыйшлі бальшавікі, дык мы, яго выхаванцы, уратавалі яго жыццё ад кулі бальшавікоў. Гэту гісторыю мы запомнілі на ўсё жыццё. Нашага каханага Айца, 4 жаўнера з нацэленымі на яго вінтоўкамі, паставілі каля сцяны з ўзнятымі рукамі.

Я ўпэўнены, што такі добры чалавек не мог змяніцца і стаць настолькі палітызаваным, што ўлады былі вымушаны яго выселіць, ён быў гэтак аддады нам дзецям, няўжо ён мог перастаць любіць нас, дарослых і Вільню? Думаю, што гэты чалавек не заслужыў такога і будзе рэабілітаваны. Я заўсёды буду думаць пра яго гэтак, як тут напісаў, бо гэтак мне падказала маё сэрца і я ніколі не адмоўлюся ад сваіх слоў".

Даслала ліст і землеўладальніца ў Навагрудскага павета, у якой служыла кухаркай Паўліна, верніца кс. Талочкі. Паўліна не толькі мае тую ж прафесію, што і Адэля Апановіч але і блізкая да яе па духу, бо яны з'яўляюцца сябрамі аднаго рэлігійнага таварыства:

"Паўліна аднойчы дала мне, - піша сп. К., - *прачытаць ліст святара да яе, які быў сапраўдным шэдэўрам стылю, ведання псіхалогіі і такту. Такія лісты інтэлігентнага чалавека да напаўпісьменнай дзяўчыны, звычайна пішуцца цяжка і штучна. Але гэты ліст быў даступны, зразумелы, поўны дробязяў, якія цікавілі Паўліну, але без намёку на фамільярнасць ці пляткарства. У лісце меліся мудрыя і вынаходлівыя адказы на яе пакуты з-за адсутнасці набажэнстваў, адказы як зрабіць так, каб не нарабіць шкоды сваім рэлігійным ці службовым абавязкам, ліст сведчыў пра вялікія веды аб розуме такіх Паўлінак. Нарэшце, выкарыстанне ім розных дэталяў, узятых, пэўна з яе лістоў, нават такой акалічнасці, як адсылка лістоў праз мне, каб Паўліна зразумела, што патрапіла да добрых людзей, якіх трэба цаніць, быць да іх зычлівай і г. д. Прыемна ўражаная, я спытала ў Паўліны пра гэтага ксяндза і даведалася што гэта вельмі заняты чалавек, які тым не менш ніколі нікому ні ў чым не адмаўляе, і для людзей ўсё робіць задарма. Ён звычайна працуе з беднай хатняй прыслугай. Абедае, толькі калі яго запрашаюць, і звычайна жыве гарбатай і булкамі.*

З гэтага варта зрабіць выснову, што калі б кс. Талочка быў беларускім агітатарам, ён напэўна, скарыстаўся бы такой магчымасцю, як і ліставанне з верніцай, і не пісаў бы да яе лісты на вельмі добрай пальшчызне.

Калі б я не жыла ў памежжы, я б запрасіла гэтага ксяндза жыць да сябе. Такі знаўца беларускай душы вельмі прыдаўся б, бо нашы душпастыры - са Шлёнска, Падляшша, Люблінщчыны, калі меркаваць па ўсё большай блытаніне, якую яны тут робяць, неяк не вельмі могуць даць сабе рады з гэтымі душамі".

Пра тое, што справа кс. Талочкі выклікала вялікі рэзананс, лепш за ўсё сведчыць той факт, што яна ўсхвалявала як сп. К. гэтак і кухарку Паўліну.

Сп. К. не паленавалася асабіста зайсці ў рэдакцыю і расказаць нам пра асобу сп. Апановіч, да гэтага часу невыразную і незаўважаную. Аказалася, што непаразуменне паміж сп. Адэляй і кс. Талочкам грунтуюцца зусім не на палітычных поглядах, а на маральнасці сп. Адэлі. І далей, каб пацвердзіць, што ў Вільні ёсць шмат людзей, якія ведаюць кс. Талочку і маюць пра яго зусім іншае меркаванне, чым сп. Апановіч і кампанія, мы запрасілі на інтэрв'ю двух яго выхаванцаў.

Вось успаміны людзей пра сваё дзяцінства, цесна звязаная з кс. Талочкаv.

Сп. Канстанты Раманоўскі, управа Віленскага прыватнага гандлёвага банка: *"Кс. Талочка ў 1920-22 гг. быў маім прэфектам у агульнаадукацыйнай школе прытулка Таварыства стрыманасці і працы. Сярод выхаванцаў было шмат летувісаў і беларусаў. Кс. Талочка, які прысвячаў нам шмат часу, адносіўся да ўсіх аднолькава. Ніколі не аддаваў перавагу беларускім ці летувіскім дзецям. Увесь час сваёй настаўніцкай працы ў школе, аддана выконваў свой абавязак і заваяваў аднолькавую любоў усіх дзяцей".*

Ігнацы Карчэўскі, адміністрацыйны сакратар скарбовай управы: *"Памятаю кс. Талочку з 1919-1922 гг., найбольш неспакойных і складаных часоў у Вільні. Кс. Талочка, у той час нікуды не з'язджаў, не меў парафіі і жыў у плябаніі касцёла св. Стэфана. Пробашчам гэтага касцёла былі па-чарзе: кс. Зянкевіч і кс. Кярсноўскі. У гэтай жа плябаніі жыў і я, тады 16-ці гадовы юнак, вучань 5-га класа гімназіі імя Жыгімонта Аўгуста і мой калега Ляховіч, зараз кс.-пробашч у Турмантах. Не было такога дня, каб мы не наведалі кс. Талочку. Нам дазвалялася прыходзіць да яго ў любы час па параду, падказку, кнігу і г.д. За 3 гады, якія мы правялі разам, ніводнага разу ён не згадаў пра беларускую справу. Ён не гаварыў пра яе, хоць мы абодва паходзілі з Віленшчыны і мелі той узрост, калі найбольш паддаешся ўсялякім ўплывам і ўгаворам - і гэта ў той час, калі беларуская тэма была найбольш актуальнай. Мы былі сведкамі таго, як кс. Талочку наведвалі розныя людзі з рознымі інтарэсамі, але ніколі не заўважалі нічога, звязанага з беларускім пытаннем.*

Акрамя таго, кс. Талочка быў цалкам заняты грамадскай працай, дабрачыннай і навуковай. Пісаў артыкулы ў розныя выданні аднак у той час ніхто не меў да яго прэтэнзій. Таму тыя закіды, якія сёння выстаўлены супраць кс. Талочкі і з-за якіх ён выселены, лічу цалкам несапраўднымі і несправядлівымі".

Wychawankowie o ks. Tolloczce // Slowo. 1939. № 13.

Пераклад Леаніда Лаўрэша.

Беларусы сустракаюцца з індзейцамі

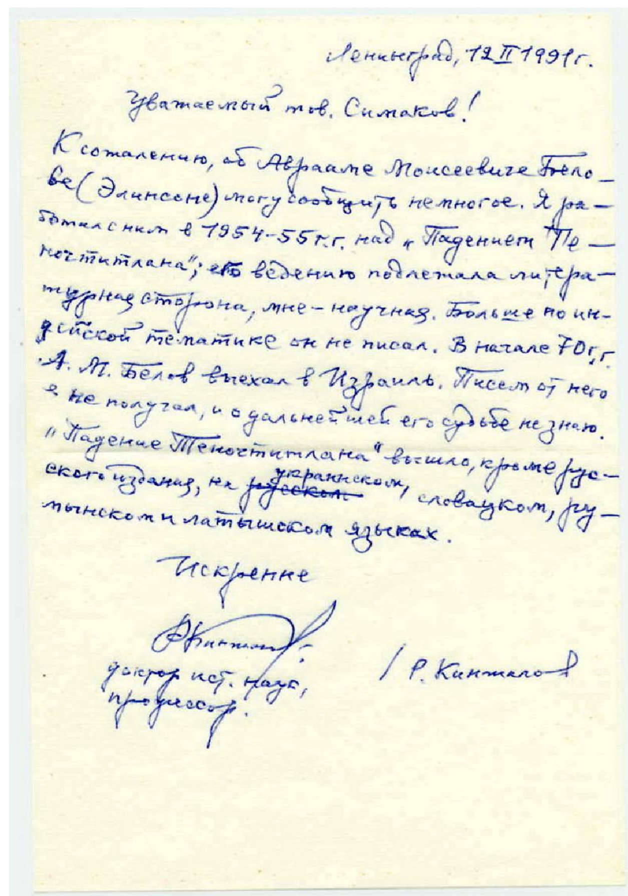
Яўрэйскі выпуск: Віннікаў, Грынкевіч; яўрэі ў беларуска-індзейскіх сувязях

(Працяг, пачатак гл. у № 19, 22, 24, 27, 30-34, 36-48, 50-52 (2022); 1-34 (53-86) за 2023 г.)

Катэгорыю аўтараў яўрэйскага паходжання з Беларуска-індзейскай бібліяграфіі асобнай невычарпальнай выбаркай мы прадстаўляем ніжэй у "Літ.", даючы па адной публікацыі кожнага (у частці нашых аўтараў і ёсць толькі па адной, але некаторыя прадстаўленыя нават многімі дзясяткамі запісаў, ёсць і тыя, у якіх колькасць публікацый перавышае сотню). З іх аўтары, якія з'яўляюцца нашымі карэспандэнтамі або адрасатамі, - Азгур, Бараг, Букчын, Гуткін, Давідаў (Дэвідаў), Зім Г., Іофе Э., Левін У., Парэцкі, Рагачэўскі, Рубінштэйн, Смагорынскі, Тумаркін, Шэрман, Юрэвіч. Апошні - Лявон - самы актыўны ў ЗША даследчык беларускай дыяспары ў гэтай краіне.

Беларускія яўрэі, безумоўна, даюць адны з самых яскравых прыкладаў нашых дасягненняў у індзеяністыцы і сферах каля яе.

Мы не маем канчатковай пэўнасці з паходжаннем жонкі першага з Галдуотэраў, яшчэ Гольдвасера, - сям'я гандлявала з індзейцамі ў Арызоне і нават мела пры гэтым цялесныя пашкоджанні ад апачаў. У адным яўрэйскім выданні пададзена, што Sarah Nathan Goldwater была з Гародні. Верагоднасць гэтага нізкая, бо ўсё ўказвае на яе

Ленинград, 12 II 1991 г.

Уважаемый тов. Симаков!

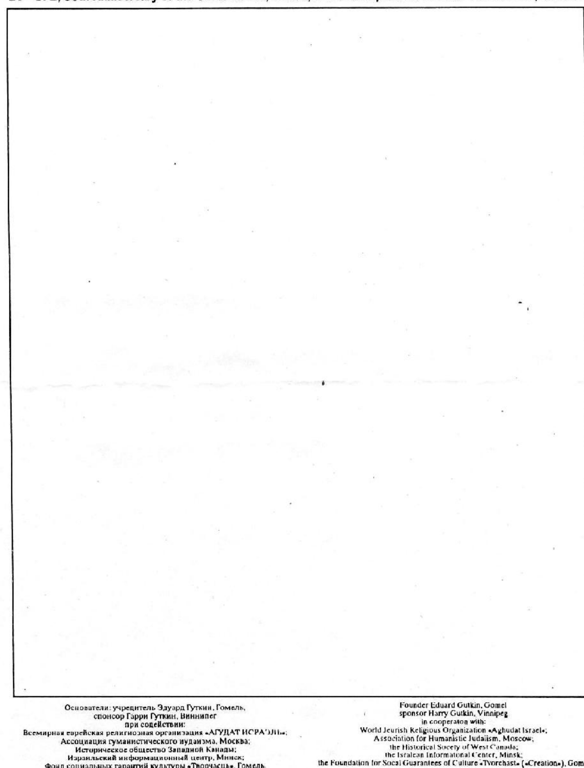
К сожалению, об Аврааме Моисеевиче Белове (Элинсоне) могу сообщить немногое. Я работал с ним в 1954-55 г.г. над „Падением Теночтитлана"; его ведению подлежала литературная сторона, не научная. Больше по индейской тематике он не писал. В начале 70 г.г. А. М. Белов выехал в Израиль. Писем от него я не получал, и о дальнейшей его судьбе не знаю. „Падение Теночтитлана" вышло, кроме русского издания, на ~~русском~~ украинском, словацком, румынском и латышском языках.

Искренне

[подпись] / Р. Кинжалов

доктор ист. наук, профессор.

Letter from Rostislav Kinzhalov, Kunstkamera Кинжалов 1991-02-12 RE Avraam Belov and his contribution to the book about the conquest of Mexico

« תולדות והשכלה »

«ИСТОРИЯ и ПРОСВЕЩЕНИЕ»

ГОМЕЛЬСКАЯ ЯУРЭЙСКАЯ ГІСТАРЫЧНА-АСВЕТНІЦКАЯ АРГАНІЗАЦЫЯ «ТАЛДОТ ВЭАСКАЛА»

GOMEL JEWISH HISTORICAL AND EDUCATIONAL ORGANIZATION «TOLDOT VEHASKALA»

Республика Беларусь, 246049, г.Гомель, 60 лет СССР, 23—172, тел. 48-01-72, 48-15-44.

23—172, 60th Anniversary of the USSR Street, Gomel, 246049 Republic of Belarus Tel. 480172, 481544

Основатели: учредитель Эдуард Гуткин, Гомель,
спонсор Гарри Гуткин, Виннипег
при содействии:
Всемирная еврейская религиозная организация «АГУДАТ ИСРАЭЛЬ»;
Ассоциация гуманистического иудаизма, Москва;
Историческое общество Западной Канады;
Израильский информационный центр, Минск;
Фонд социальных гарантий культуры «Творчасць», Гомель

Founder Eduard Gutkin, Gomel
sponsor Harry Gutkin, Vinnipeg
in cooperaton with:
World Jeurish Religious Organization «Aghudat Israel»;
Association for Humanistic Judaism, Moscow;
the Historical Socety of West Canada;
the Isralean Informatonal Center, Minsk;
the Foundation for Socal Guarantees of Culture «Tvorchast» («Creation»), Gomel

Ініцыятыва Э. Гуткіна - Гомельская яўрэйская гістарычна-асветніцкая арганізацыя "Талдот вэаскала" (вэгаскала). Gomel Jewish Historicasl and Educational Organization "Toldot vehaskala". Бланк арганізацыі. Не запоўніўся рэальнымі справамі. Ініцыятыва не атрымала развіцця, але спроба залічана. Адрасы і тэлефоны на бланку не актуальныя. Яўрэйскі актывіст М. С. Гарадзецкі, ветэран вайны, памёр

А К Т

15 июля 1993 г. г.Гомель

Мы, нижеподписавшиеся, представитель Гомельской еврейской историко-просветительской организации "Толдот вэгаскала" /"История и просвещение"/ Симаков Александр Васильевич с одной стороны и директор Гомельской областной библиотеки профсоюзов Потапова Галина Тарасовна с другой, заключили настоящий акт в том, что руководитель организации "Толдот вэгаскала" Гуткин Эдуард Зиновьевич передает безвозмездно триста пятьдесят экземпляров книг, а также журналы, газеты и буклеты для создания в библиотеке еврейского отдела и основания в будущем городской еврейской библиотеки.

Передал А.В. Симаков

Принял Г.Т. Потапова

Сляды "Талдот вэгаскала". Акт 1993-07-15 аб перадачы кніг дырэктару Гомельскай абласной бібліятэкі прафсаюзаў Г. Т. Патапавай

яўрэйскія карані ў Англіі, Лондане.

Факт цесных зносін Галдуотэраў з індзейцамі зафіксаваны і ў кнізе пра сенатара-"ястраба" ад Арызоны Бары Галдуотэра на англійскай мове "Barry Goldwater: Portrait of an Arizonan" (by Edwin McDowell), набытай намі 2016-06-13 і вывезенай з Польшчы (з Беластока праз Гародню).

З Гародні быў Меер Ланскі, які перакрыжоўваецца ў пэўных месцах, нават у публікацыях Кангрэса ЗША, з індзейскім гульнявым бізнесам. Хаця "Lansky had little or no acquaintance with American Indians", дэталі па сувязях легальных і нелегальных казіно індзейцаў і неіндзейцаў могуць быць тэмай асобнай навуковай работы.

У яшчэ адной крыніцы згадваецца, што яўрэй з Беларусі ледзь не ўдзельнічаў у задушэнні паўстання індзейцаў - хаця гэта адносіцца да часу, калі падобнае ўжо было немагчыма ў ЗША - ні паўстанняў, ні, такім чынам, задушэнняў іх неназіралася аж да 1973 г.

"Індыянмэнам" з каранямі ў "Расіі" быў Ота Міерс, адзін са знакамітых "следапытаў Каларада".

Тое, што яўрэі гралі на індзейскіх музычных інструментах, не выклікае пытанняў, але тое, што бацька Іегуды Мянухіна - беларускі яўрэй Мойша (Moshe) - вадзіў яго вучыцца музыцы да індзейца - міф. Але ва ўспамінах пра паездкі Іегуды нярэдка згадваюцца індзейцы, гэта пры тым, што бацька часам быў яго спадарожнікам - застаецца на практыцы "інтэграваць" Мянухіна-старэйшага ў нашу серыю.

…"Яўрэйская каланізацыя Беларусі" пачынаецца з першай паловы 16 ст. З'явіўшыся яшчэ, верагодна, у 14 ст., яўрэйскія перасяленцы, галоўным чынам з Германіі і Польшчы, паступова засялілі беларускія мястэчкі і гарады, стаўшы адным з фактараў кансервацыі ("рэзервацыі")

Mr Harry Gutkin
Jewish Historical Society
of Western Canada
404-365 Hargrave Street
Winnipeg, Man., Canada
R3B 2K3

June 11, 1993

Dear Mr Gutkin:

I was very pleased to study your books which you have sent to Gomel. On April 20, this year, I found them, to my surprise, at one of the finest specialized libraries of the city. I was really happy to read the excellent books, journals, and pamphlets and to use a lot of facts for my work on Byelorussian - American Indian relations.

It was possible only by the courtesy of your relative Edward Z. Gutkin; we become colleagues in March 1993. At present we work together for the Gomel Jewish Historical - Enlightener Organization and the Vygodsky / Vygotsky Triennial (1993-1996).

I hope to stay in touch with you for the benefit of the three projects.

First of all, I am interested in your comments on any "Jewish - Byelorussian - American Indian" contacts, past and present, well-known and newly discovered. My Jewish interests include mainly those connected with Byelorussian-born Americanists, but we are also "involved" in some of the "political" topics. I am especially intrigued by such persons as Morris A. Gray (born in "White Russia", although D.L. Gray writes about Goradetz "south of Kiev"; there are several villages named "Goradetz" in Belarus), Leo Yaffe (where was he born?), Paul William Halprin (of the Canadian Justice Department), David Orlikow and many others. I would like to work out the Jewish connections in the cases of the Doukhobors, M. Pawlowski, the Lubicon Lake Cree, etc.

With regard to the centenaries of David Vygodsky and Lev Vygotsky, we look for helpful contacts in the Americas, especially among Latin-americanists and psychologists.

My great dream is to see Byelorussian and Jewish brothers and sisters cooperating around the world.

I am looking forward to hear from you soon.

With best regards,

Ales Simakou
Executive Secretary
Byelorussian - American Indian Society
P.O.Box 114
Gomel 246049
Belarus

P.S. Was Itcheh Dworkin born in Zhlobin? Were you and your mother and father members of a Vetka or Gomel society in Winnipeg?
Thank you.

Letter to Harry Gutkin (Jewish Historical Society of Western Canada) 1993-06-11

беларускага этнасу ў вёсцы.

З аднаго боку, яўрэі былі "каланізатарамі", якія занялі гарады Беларусі і "накіравалі" сваіх "агентаў" у выглядзе арандатараў і карчмароў для "ўтрымання ў цемры і галечы" жыхароў "рэзервацый" - беларускіх вёсак, з другога, яны ў "черте оседлости" адчувалі на сабе дыскрымінацыйную палітыку царызму і нядобразычлівае стаўленне як карэннага, так і прышлага польскага і рускага насельніцтва (пры мностве прыкладаў і станоўчага, спагадлівага стаўлення). Нават у самыя вострыя моманты, напрыклад, у час пагромаў, становішча яўрэяў наўрад ці магло параўноўвацца з лёсам індзейцаў; хутчэй нараджаліся асацыяцыі з неграмі. Пераязджаючы з Беларусі ў Амерыку, яны зноў сутыкаліся з карэнным насельніцтвам, прычым нярэдка займалі звыклае месца шынкароў. У той жа час беларускае яўрэйства дало амерыканскім краінам велізарную колькасць выдатных дзеячаў у галіне навукі і культуры, якія не толькі не эксплуатавалі індзейцаў, але прыносілі ім карысць, папулярызуючы іх спадчыну.

Масавыя перасяленні яўрэяў у Амерыку выклікаліся ў значнай ступені хвалямі пагромаў, якія адбываліся і ў некаторых месцах Беларусі, - цяжкая спадчына нецалерантнасці.

№ 35 (87) 30 ЖНІЎНЯ 2023 г.
наша СЛОВА.pdf

San Francissco, Juli 18, 1995

Дорогой Алесь!

Прости, что не писал. Очень плохо с деньгами и со временем. Работа в твоем офисе уже стоит мне более $ 50

Буду благодарен тебе, если в какой либо периодике будет указано: "... поступили интересные документы о нативных индейцах Калифорнии от основателя Гомельской еврейской историко-просветительской оранизации " Толдот вэ Гаскала" Гуткина Эдуарда, который наряду со своими текущими делами нового эмигранта (Сан Франциско) изучает возможные контакты евреев диаспоры с нативными индейцами."

Информации о них мало. Те, что ответили, я тебе выслал.

Задавай вопросы в письмах. Попробую отвечать.
У Городецкого бывают оказии для передачи писем.

Имею удовольствие работать на собственном компьютере. Если пожелаешь, могу сделать тебе визитку. Сообщи текст и цвет бумаги. Сообщи номер факса, по которому можно будет псылать тебе документы. Я осваиваю сейчас эту область.

Еще раз, прости.

Суважением и любовью Эдуард.

Letter from Eduard Gutkin (San Francisco) 1995-07-18

Наш карэспандэнт Пітэр Смагорынскі паведамляў нам пра сваякоў, якія нібыта атрымалі прозвішча ад Смаргоні ("We are from Smorgonie orginally"). Але мы прапанавалі разгледзець версію, што прозвішча і пагром, якія ён меў на ўвазе і згадваў у сувязі з індзейскай педагогікай, звязаныя са Смагорынам Рэчыцкага раёна: *"Your surname correctly uses the name of the village of Smagorin and corrupts the name Smorgon(ie). Why no Smagorin? In addition, the Gomel pogrom, the most infamous one in Belarus, was nearer"* (30.09.2017).

Пра тое, што мястэчкі Беларусі, нягледзячы на стагадовую іх яўрэйскую гісторыю, не сталі да канца роднымі і яўрэйскае насельніцтва не цалкам "укаранілася" на беларускай глебе, сведчыць сын перасяленцаў з Веткі Гары Гуткін, які стаў прэзідэнтам Яўрэйскага гістарычнага таварыства Заходняй Канады і выдаў шэраг кніг па гісторыі канадскіх яўрэяў:

"Яны прыехалі з мястэчак у Еўропе, назвы якіх гучалі дзіўна: Прапойск, Брацлаў [Bratzlav, Браслаў?], Шчвіслашч [Свіслач? - Szchvisloshch], Пагрэбішч [Pogrebishtch], Прылука, Паволіч, і яны зрабілі свае новыя канадскія дамы ў заходніх гарадках з імёнамі, якія былі, напэўна, такія ж нязвыклыя: Сноўфлейк, Плам-Кулі, Бэнак, Паркьюпайн-Плэйн, Віскі-Гап, Мічычы, Скукумчак [або Скукумчук, што больш падабаецца канадскім украінцам, Skookumtchuck], Вудпекер".

Гуткін указваў, што параўнальна няшмат з яўрэйскіх пасяленцаў асела на зямлі менавіта ў канадскіх прэ-

Arnon Gutfeld
History Department
Tel Aviv University
P.O.B. 39040, Ramat Aviv
69978 Tel Aviv
Israel

July 22, 1995

Dear Dr. Gutfeld:

We saw your article and address in ERNAS.
We are sending you the Vygodsky Appeal. Is it possible to publish it or to pass to interested persons/organizations?
One of our Society's programs is called "The David Vygodsky Foundation" and we would be grateful for any suggestions.
We are also interested in the history of Native American studies in Israel. Are there associations of Jewish Americanists in the country and abroad?
We hope to continue cooperation with you and your colleagues. We have a list of Belarusian Jews who wrote/write on American topics. Some of them have come to Israel and we would like to know more about their new life and work.
Sincerely,

Ales Simakou
Executive Secretary
Belarusian - American Indian Society
PO Box 114
Gomel 246049
Belarus

Letter to Arnon Gutfeld (History Department, Tel Aviv University) 1995-07-22. Гутфельд пісаў пра індзейцаў

Sioux City American Indian Center
619 6th Street
Sioux City, Iowa 51101

May 13, 1991
Gomel

Dear friends:

We have received one copy of your Smoke signals from the Indian Youth of America.
Sioux City is an unique place where our compatriots and Indians were in near contact decades ago. There was a large community of Byelorussians in Sioux City in the early century.
The Byelorussians are people of the Slavic stock, but not Russians. We have our own distinctive culture and possibly a more unsuccessful historic destiny.
We are interested in all spheres of the Indian life in Sioux City. For example, we are curious to compare your adaptation with the new life of people from countryside in our city.
We dream to find friends among you.
What do you think of Gomel - Sioux City exchanges, information at first, personal meetings in the future?
Please if possible send us Smoke signals (maybe in exchange for some Byelorussian publications or clippings in English?). Can you publish our address in your newsletter?
Thank you very much!
We wish you all the best.
Sincerely yours,

Ales Simakou
Byelorussian-American Indian Society
19-78, 60 god SSSR str.
Gomel 246049
Byelorussia, USSR

Letter to Sioux City American Indian Center 1991-05-13

рыях - гэта былі галоўным чынам тыя, хто паходзіў з сельскіх мясцовасцей усходняй Еўропы, і іх знаёмства з англійскай мовай зацягвалася. Іншая справа - яўрэйскі гандляр, ён адразу ж *"набываў нейкае веданне англійскай мовы і ў выпадку неабходнасці знаёміўся таксама з якім-небудзь індзейскім дыялектам"*.

І. Эрэнбург у сатырычным рамане "Бурлівае жыццё Лазіка Ройтшванеца" здолеў перадаць касмапалітычную значнасць Гомеля праз яўрэйскае ўспрыманне. Лазар Ройтшванец, які вымушаны пакінуць Расію і вандраваць па гарадах Еўропы, быў падабраны на вуліцы доктарам Дрэкенкопфам, уладальнікам *"лепшага аптэ-*

Sioux City Journal
515 Pavonia St.
Sioux City, Iowa 51102

March 31, 1993

Dear Mr Editor:

We, the members of the Byelorussian-American Indian Society, ask for your help in getting into contact with the people of your city, especially those who are the descendants of a large Byelorussian group settled in Sioux City about 1900. We are also interested in correspondence with the Indian community and local historians.

It's exciting to bridge so distant, but of course friendly states and cities, as Iowa and Belarus, Sioux City and Gomel.

We will appreciate publishing our address in your newspaper.

Sincerely,

Ales Simakou
Executive Secretary
Byelorussian-American Indian Society
P.O.Box 114
Gomel 246049
Belarus

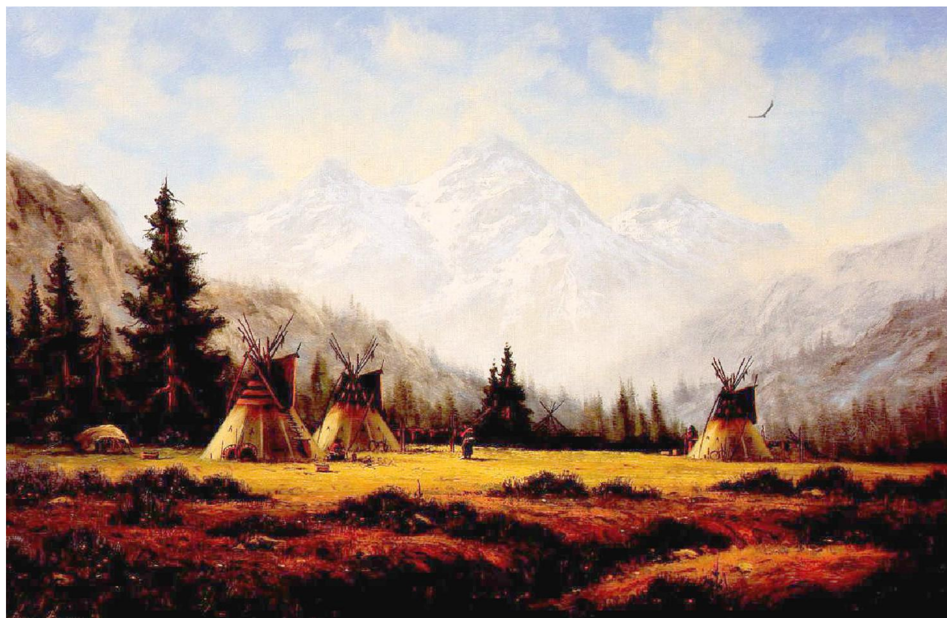
Letter to Sioux City Journal 1993-03-31

карскага магазіна горада Кёнігсберга і ўсей усходняй Прусіі", і ўзяты туды жывым экспанатам для рэкламы. На пытанне пра прафесію і веданне моў, напрыклад, ацтэкскай або малайскай, галодны Лазік адказвае: *"Пасля такой галоднай перадумовы вы гаворыце "ацтэк". Гэта ж поўнае катаванне! Ну, адкуль я магу ведаць нейкую малайскую мову, калі я сам з Гомеля?"*

Што да моў, то Іван Лаўранкоў, кантралёр-прыёмшчык Добрушскага фарфоравага завода, прапануючы друкаваць артыкулы ў газетах на самых розных мовах і не лічачы тых, хто не ведае беларускую мову, людзьмі *"другога гатунку"*, заўважае: *"У ЗША не менш нацыянальнасцей, чым у СССР, але там ніхто не выступае, каб на нейкай тэрыторыі (у штаце) зрабіць дзяржаўнай мовай, напрыклад, яўрэйскую. А там жа 6 мільёнаў яўрэяў. І мову індзейцаў не збіраюцца рабіць дзяржаўнай"*.

Дзе было шмат індзейцаў і беларускіх яўрэяў - гэта раён Су-Сіці. "Руская калонія" ў Су-Сіці, "Горадзе сіў", размешчаным на захадзе штата Аява, у месцы, дзе на Місуры сыходзяцца межы Паўднёвай Дакоты і Небраскі, лічылася найбуйнейшай на Сярэднім Захадзе. Яе характэрнай рысай было тое, што 80 працэнтаў яе жыхароў - *"выхадцы з былой Мінскай губерні Слуцкага павета Капыльскай воласці і з самога мястэчка Капыль"* (верагодна, гэта былі пераважна яўрэі). Некаторымі пазнейшымі беларускімі даследчыкамі гэта лічба адносілася да ўсяго насельніцтва горада, якое паміж 1900 г., калі ўжо адзначаецца прысутнасць *"рускай групы"*, і 1920 г. хутка павялічылася да 70 тыс. і пазней, акрамя французаў, немцаў, скандынаваў і беларусаў або *"беларусаў"*, уключыла значны працэнт індзейцаў. З розных суседніх рэзервацый, асабліва найбліжэйшых - Вінебага і Омаха ў Небрасцы. Су-Сіці ўваходзіць у лік амерыканскіх гарадоў з асабліва вялікай канцэнтрацыяй індзейскага насельніцтва. Не дзіўна, што там утварыліся індзейскія арганізацыі і выданні.

Пішучы пра беларуска-індзейскія літаратурныя сувязі, нельга забываць пра Эфраіма Лісіцкага - гэта яўрэйскі пісьменнік у ЗША, родам з Беларусі, які адлюстраваў індзейскую тэму не "эпізадычна", а "асобна" - "Вогнішчы, якія тухнуць" ("Медурот доахот", "Гаснущие костры", 1937), своеасаблівы беларуска-яўрэйскі Лангфела. Яго маладыя гады звязаныя з Менскам і Слуцкам, у ЗША асноўныя геаграфічныя прывязкі - Бостан, Мілуокі, Новы Арлеан. На іўрыце не толькі пісаў - выкладаў яго.

Рэпрадукцыя з Сан-Францыска (з каментарыя доктара Гуткіна: "Гэтую рэпрадукцыю ўзяў у галерэі, якая прадае карціны. 6-8 карцін з індыян-тэмай. Галерэя - уласнасць рускіх гаспадароў. Яны даўно з Расіі")

Літ.:

879 Азгур З. Вялікazвонны спеў // Беларусь. 1991. № 11. С. 10-11.

38 Айзман Г. Хаўсорн: апавяданне / пер. К. Я. Чыгіра; пасляcл. А. Смірнова. Мн., 1934.

931 Бараг Л. Р. Сюжэты і матывы беларускіх

народных казак: сістэматычны паказальнік / рэд. І. У. Саламевіч. Мн., 1978.

10875 Белов-Элинсон А. М. Дно мира. Иерусалим, 1978.

8615 Букчин С. Пить или не пить?: нет такого "гамлетовского" вопроса у белорусского человека // Свабода. 1997. 17 чэрв. С. 5.

5643 Бытовой С. Поезд пришел на Тумнин: путевые очерки. Л., 1951.

10205 Бядуля З. Язэп Крушынскі. Кн. 1. Мн., 1929

246 Вальфсон С. Я. Супраць расавых тэорый. Мн., 1935.

11387 Выгодская Э. Капитан Кортес // Янтарная комната: сборник научно-фантастических и приключенческих повестей и рассказов. Ленинград, 1961. С. 645-814.

1134 Геллер М. Здесь рождаются книги // Зорька. 1990. 23 марта.

834 Грынблат М. Я. Адзенне // Беларуская Савецкая Энцыклапедыя. Т. 1. Мн., 1969. С. 103-104.

5104 Гурев Г. А. Мироведение безбожника: популярные очерки и мироздании, мирообразование и энергии. Изд. 2-е, перераб. и расшир. [Гомель], 1925.

1203 Давидоу М. Московский дневник; Бувар Ж. Внуки первого учителя. М., 1981.

10877 Иоффе Э. Белорусские евреи в Израиле: биографический справочник. Мн., 2000.

1371 Иоффе В. Эффект страуса // Знамя юности. 1988. 5 февр.

2503 Каценбоген С. З. Эволюция оружия // Кунов Г., Левин-Дорш Г. Очерки по истории первобытной культуры / пер. под ред., с предисл. и прим. проф. С. З. Каценбогена Ч. 3. Мн., 1924. С. III-XV.

4589 Киеня В. Киносудьба Владимира Высоцкого: фильмы, роли, песни. [Гомель, 1992].

1451 Коломинский Я. Л. Человек: психология: книга для учащихся старших классов. Изд 2-е, доп. М., 1986.

11144 Косвен М. О. Нариси з історії первісної культури / пер. з рос. К., 1955. (Науково-популярна серія.)

1511 Кушнер П. (Кнышев). Очерк развития общественных форм. М., 1924.

1516 Лапидус Н. И., Малюкович С. Д. Литература XIX века: учебное пособие для вузов / под ред. Я. Н. Засурского. Мн., 1992.

10792Левин В. Смоленщина: границы и пограничье // Евреи пограничья: Смоленщина / отв. ред. С. Амосова. М., 2018. С. 17-30.

6735 Левин М. Г. Очерк по истории антропологии в России. М., 1960.

11297 Левін І. Віленскія кінотэатры [ў]чора і сёння // Віленская праўда. 1939. 5 кастр.

4516 Левін Л. Правы чалавека: пытанні і адказы / мастак Планту. Мн., 1995.

3541 Леві-Строс К. Выпадковасць і цывілізацыя / пер. з фр. М. Шакеля // Наша ніва. 1988. 12 студз. С. 20-23.

1536 Лившиц Г. М. Вольтер и его борьба против теологии, церкви и религиозного фанатизма // Вестник БГУ. 1975. Сер. III. № 3. С. 18-23.

10173 Магидович И. П. История открытия и исследования Центральной и Южной Америки. М., 1965.

8859 Маркс К. Конспект книги Льюиса Г. Моргана "Древнее общество" // Архив Маркса и Энгельса. Т. IX, М., 1941. С. 1-192.

128 Никольская Р. А. Происхождение религии и ее первобытные формы. Мн., 1968.

672 Новогрудский Г. Индейское зерно: [рассказ; ил.: Ю. И. Зальцман. М.], 1960.

5652 Перкін Н. С., Пшыркоў Ю. С. Беларуская савецкая літаратура: дапаможнік для IX-X класаў. Выд. 2-е. Мн., 1971.

9043 Платнер А. Касцюм Чарлі Чапліна: (апавяданне) // Штэрн. 1940. № 2. (Ідыш.)

1803 Порецкий Я. И. Соломон Федорович Рысинский (до 1560-1625) // Антология педагогической мысли Белорусской ССР. М., 1986. С. 89-90.

1845 Разгон Л. Последний энциклопедист // Разгон Л. Живой голос науки. М., 1970. С. 125-174.

5713 Раскин А. П., Тепер Е. М. Мексика. Страны Центральной Америки: рекомендательный библиографический справочник / под ред. и предисл. д-ра ист. наук, проф. Д. Д. Прыгова. М., 1985.

1861 Ратнер-Штернберг С. А. Семья и род у западных индейцев Северной Америки: (По новейшим исследованиям). // Вопросы истории доклассового общества. М.; Л., 1936. С. 789-809.

10793 Рогачевский А. К истории правового положения евреев в Смоленском воеводстве: привилегии 1639 г. евреям г. Красного (из Литовской метрики) // Евреи пограничья: Смоленщина / отв. ред. С. Амосова. М., 2018. С. 55-130. (Тут у яўрэйскі кантэкт траплюць ідэі П. Пальчоўскага (Palczowski) з "Маскоўскай календы": "У яго вачах Рэч Паспалітая валодала несумненнай ваеннай і культурнай перавагай над Расіяй; аўтар шматзначна нагадвае, што некалькіх сотняў іспанскіх каланізатараў аказалася дастаткова, каб пакарыць некалькі сотняў тысяч індзейцаў.")

1873 Рогинский Я. Я. Алеш Грдличка и проблема первоначального заселения Америки // Вопросы антропологии. 1969. Вып. 33. С. 8-11.

1885 Рубин Я. И. Право на счастье: о проблемах семьи и детей. Мн., 1986.

700 Рубинштейн Л. В. Честный Эйб: рассказы об Аврааме Линкольне и его друзьях // Рубинштейн Л. В. Черный ураган; Честный Эйб / предисл. Р. Фраермана; послесл. Р. Иванова. М., 1965. С. 223-455.

10682 Сандамірскі Н. Па Робінгудаўскім сцэнарыі: пра кнігу прозы "Пагоня за Музай" Людмілы Андзілеўка // Новы час / Літаратурная Беларусь. 2016. 25 сак. С. 14 (8).

346 Сігал Л. Выкрадальнікі сабінянак: нататкі контррэвалюцыянера аб легітымнасці ўлады // Звязда. 1991. 8 жн.

6298 Сорос Дж. Общественные блага в мировом масштабе: отсутствующий компонент // Наша свабода. 2001. 17 окт. С. 5.

6443 Стоун И. Моряк в седле: биография Джека Лондона / пер. с англ. М. Кан. Мн., 1980.

7673 Тасман Б. Игрушка для американцев // Белорусская деловая газета. 2000. 8 апр. (Антропологические дни на Олимпийских играх.)

9988 Тумаркин Д. Миклухо-Маклай: две жизни "белого папуаса". М. 2012.

33 Фаст Г. Апошняя мяжа: раман / пер. У. Шахаўца; іл. О. Вярэйскага. Мн., 1957.

2266 Фрадкин Э. Е. Полиэйкония в искусстве тлинкитов // Культура народов Америки. Л., 1985. С. 91-110. (Сборник Музея антропологии и этнографии. Т. XL.)

3713 Хинштейн А. "Дрозды" и Спасо-хаус: в чужом глазу видна соринка, в своем не видать бревна / / Советская Белоруссия. 1998. 1 июля. С. 3.

11194 Шейнман М. Огнем и кровью во имя бога. Изд 4-е, заново перер. и доп. М., 1930 (Центральный совет Союза воинствующих безбожников СССР.)

2153 Шерман К. "Мериканцы" // Неман. 1992. № 2. С. 157-177.

122 Эренбург И. Бурная жизнь Лазика Ройтшванеца. Берлин, 1929.

8198 Юрэвіч Л. Летапісны звод сусьвету Чалавека Сьведамага і гісторыя газэтаў "Бацькаўшчыка" і "Беларусь" (1947-2000). Мн., 2006.

8226 Antin M. The Promised Land. Boston; N. Y., 1912.

10633 Axelrod A. Chronicle of the Indian Wars: from colonial times to Wounded Knee. N. Y., 1993.

4006 Bleeker S. The Apache Indians: raiders of the Southwest. N. Y., 1951.

4051 Davidow M. Cities of 100 flavors: the Soviet Union through the eyes of an American. M., 1975.

7849 Fishman D. E. Russia's first modern Jews: the Jews of Shklov. N. Y., 1995.

4084 Gutkin H. Journey into our heritage: the story of the Jewish people in the Canadian West. Toronto, 1980. (Экзэмпляр дасланы аўтарам сваяку доктару Гуткіну ў Гомель; кніга была сярод кніг, якія аўтар БСІ фармальна перадаваў яўрэйскаму кутку ў прафсаюзнай бібліятэцы ў Гомелі.)

8850 Katz S. To be as others: E. E. Lisitzky's representation of Native Americans // Hebrew Union College Annual. 2002. V. 73. P. 249-297.9022 Lisitzky E. E. Medurot do'akhot. N. Y., 1937.

9050 Malkin B. Cos dla wedkarzy // Kuczynski A. Polskie opisanie swiata: studia z dziejow poznania kultur ludowych i plemiennych. Tom 2. Ameryka i Australia z Oceani?. Wroclaw, 1997.

4171 Ribak L. Louis Ribak / interview with M. Fuller // Current. 1975. № 4 (Oct.-Nov.). P. 28.

8981 Rolde N. Unsettled past, unsettled future: the story of Maine Indians. Gardiner, ME, 2004.

9275 Rubinstein R. Members of the tribe: Native America in the Jewish imagination. Detroit, MI, 2010.

10266 Smagorinsky P., Anglin J. L., O'Donnell-Allen C. Identity, meaning, and engagement with school: A Native American student's composition of a life map in a senior English class // Journal of American Indian Education. 2012. № 1. P. 22-44. (Згадваецца пагром на радзіме продкаў Смагорынскага - у Беларусі.)

9405 Strunsky A. "The Son of the Wolf": a review of Jack London's book // Dilettante. 1901. № 8. P. 179-184. (Ураджэнка Бабінавічаў Ліёзненскага раёна, сяброўка, суаўтар Дж. Лондана.)

3980 Woroszylski W. I ty zostaniesz Indianinem. Warszawa, 1960.

4252 Zim H. S., Zim S. B. Mexico / il. V. Bimel [a.o.]. N. Y., 1969.

9937 Евреи Беларуси: История и культура. Т. 1 Мн., 1997.

8150 Зейман К. Загадки инков и ответы евреев / / Берега. 2002. Окт. (№ 10). С. 15.

9191 История Могилевского еврейства: документы и люди: научно-популярные очерки и жизнеописания: в 2-х кн. / сост. А. Литин. Могилев, 2011. Кн. 2, ч. 3. (С. А. Ратнер-Штернберг.)

9014 Краткая еврейская энциклопедия в 11 томах. Иерусалим, 1976-2005.

9132 Пятая графа, или 165 еврейских анекдотов: анекдоты / сост. и обраб. В. В. Волощик. Каменец, 1992.

5181 Платнер І. Песні пра хлеб: вершы, паэма: пер. з яўр. / уклад. і прадм. А. Вольскага. Мн., 1986.

9046 Платнер А. Палаючае сэрца: апавяданні: пер. з яўр. мовы / мал. Б. Заборава. Мн., 1960.

8286 Шуканаў М. В. Яўрэйскія пісьменнікі Рыгор Добін і Майсей Ляхавіцкі // Архіўныя чытанні. I-III: матэрыялы навуковых канферэнцый. Мінск, 2003-2005 гг. Вып. 1. Мн., 2006. С. 98-101. (тут і ў артыкуле "Летапісец Шчэдрына" (Краязнаўчая газета, 2008, № 2, БІБ 8280) Шуканаў звяртаецца да параўнання з магіканамі - і асобныя прадстаўнікі яўрэйскай творчай інтэлігенцыі, што засталіся (або ўжо памерлі або выехалі), і ў цэлым зніжэнне колькасці яўрэяў у Беларусі з мільёна да дзясяткаў тысяч адпавядаюць "магіканскаму" працэсу.)

9013 Writing our lives: autobiographies of American Jews, 1890-1990 / ed. S. J. Rubin. Philadelphia, 1991.

9278 Katz S. Red, Black, and Jew: new frontiers in Hebrew literature. Austin, TX, 2009.

8849 Katz S. Child's Play: Hillel Bavli's "Mrs. Woods" and Indian Representation in American Hebrew Literature // Modern Judaism. 2007. V. 27. № 2. P. 193-218.

1524 Лаўранкоў І. Не толькі двухмоўе // Праца. 1989. 17 лістап. С. 3.

2825 Пчолка К. Двайная гульня // Вожык. 1982. № 16. С. 11. ("Бары Галдуотэр (у фельетоне - Галдуотар): "Мой дзед - эмігрант, крамнік, мяняла з Польшчы. Яго прозвішча - Голдвасер, што азначае "залатая вада". Мяняў ён "агністую ваду" на золата тутэйшых дзікуноў - індзейцаў і зрабіўся бізнесменам"; тыраж 144897 экз. - вывучаючы інфармацыйныя працэсы, на тысячах картак з Беларуска-індзейскай бібліяграфіі мы ўказвалі і тыраж - не толькі для кніг, але і для перыядычных выданняў.)

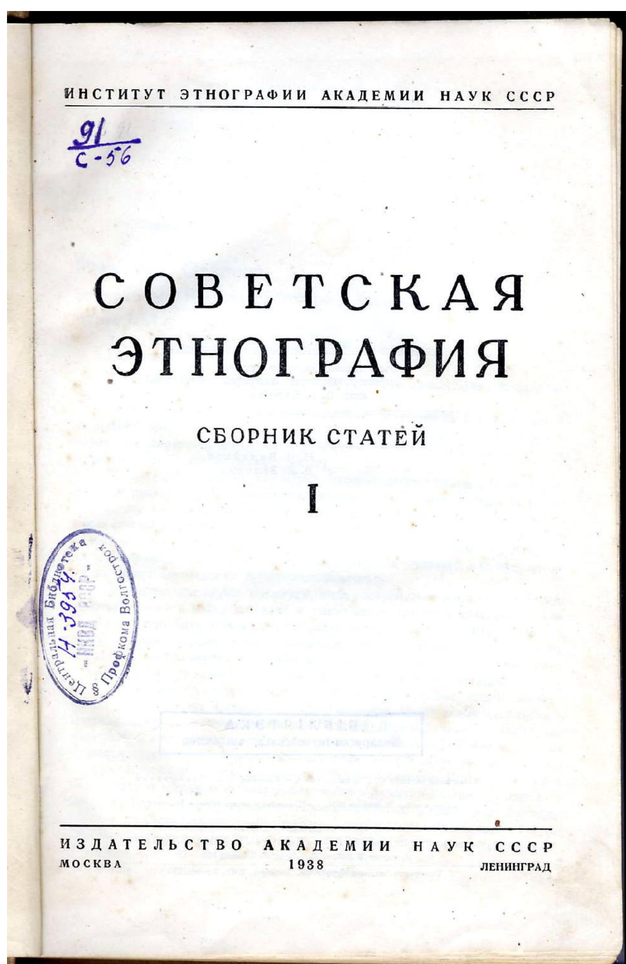
ВІННІКАЎ Ісаак - пазней доктар філалагічных навук і прафесар, меў зносіны з індзейцам А. Фіні, які праходзіў навучанне ў аспірантуры МАЭ з 1932 г. - тут яны "афіцыйна" сутыкаліся ў 1932-1933 гг. (Віннікаў быў супрацоўніка музея ў 1929-1933 гг.).

Ісаак Натанавіч нарадзіўся 26.11(8.12).1897 г. у сям'і служачага ў мястэчку Хоцімск Магілёўскай губерні. Выпускнік этнолага-лінгвістычнага аддзялення факультэта грамадскіх навук ЛДУ (1925), ён затым выкладаў на этнаграфічным аддзяленні геаграфічнага факультэта. Працаваў у Інстытуце этнаграфіі АН СССР у 1933-1943 гг., у 1941-1942 гг. - дырэктарам, пасля гэтага ў Інстытуце ўсходазнаўства АН СССР (1943-1953 гг.) у Ленінградзе. Віннікаў - у гісторыі ЛДУ як стваральнік або загадчык, або супрацоўнік кафедр: этнаграфіі; асірыялогіі і гебраістыкі; арабскай філалогіі.

Вядомы ўвагай да тэмы ўкладу ў навуку і, можна сказаць, у марксізм Л. Г. Моргана: "Лісты Бахофена да Моргана" (зборнік артыкулаў "Савецкая этнаграфія": 1934. № 6. С. 70-85); "З архіва Льюіса Генры Моргана" (М.; Л., 1935. Працы Інстытута этнаграфіі, т. 2.).

Віннікаў - аўтар артыкула ў зборніку "Савецкая этнаграфія" "Неапублікаваны рукапіс Льюіса Г. Моргана аб скоках паўночна-амерыканскіх індзейскіх плямён" (1938). І там жа - яго паведамленне пра створанае нядаўна "этнаграфічнае аддзяленне на філалагічным факультэце Ленінградскага дзяржаўнага ўніверсітэта" (с. 232-233).

Гэты выпуск мы набылі. Наш экзэмпляр, які цяпер у дзяржаўнай бібліятэцы, адносіўся, паводле адзнак на ім, да бібліятэкі прафсаюзнага камітэта Валгабуда,

ИНСТИТУТ ЭТНОГРАФИИ АКАДЕМИИ НАУК СССР

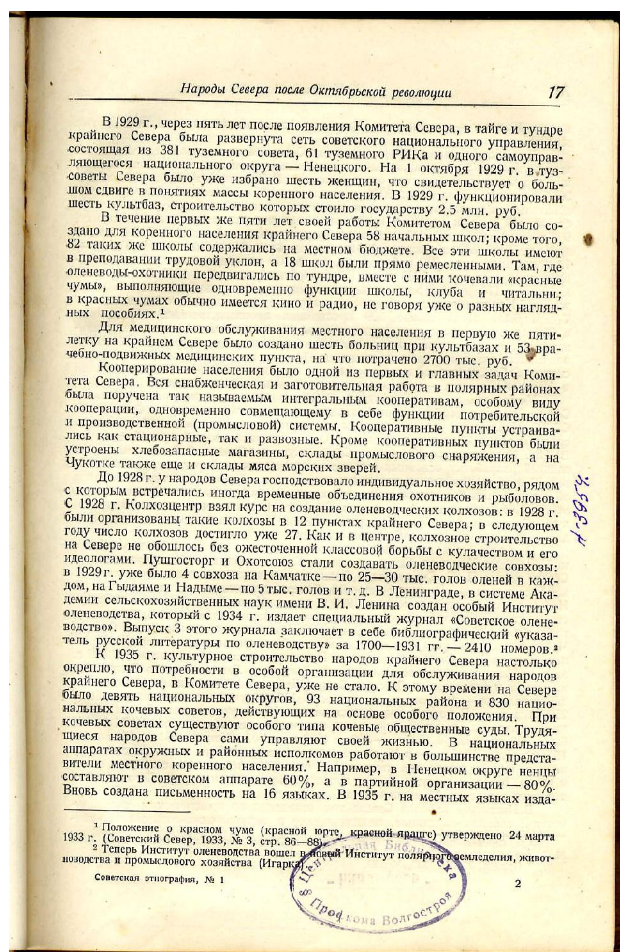
СОВЕТСКАЯ
ЭТНОГРАФИЯ

СБОРНИК СТАТЕЙ

I

ИЗДАТЕЛЬСТВО АКАДЕМИИ НАУК СССР
МОСКВА 1938 ЛЕНИНГРАД

"Советская этнография" (сб. ст., I, 1938), тытульны аркуш са штэмпелем "НКВД СССР", "Центральная Библиотека Профкома Волгостроя" № 3954. Includes Isaak Vinnikov's comments on L. H. Morgan's unpublished article about Indian dances

Народы Севера после Октябрьской революции 17

В 1929 г., через пять лет после появления Комитета Севера, в тайге и тундре крайнего Севера была развернута сеть советского национального управления, состоящая из 381 туземного совета, 61 туземного РИКа и одного самоуправляющегося национального округа — Ненецкого. На 1 октября 1929 г. в тузсоветы Севера было уже избрано шесть женщин, что свидетельствует о большом сдвиге в понятиях массы коренного населения. В 1929 г. функционировали шесть культбаз, строительство которых стоило государству 2.5 млн. руб.

В течение первых же пяти лет своей работы Комитетом Севера было создано для коренного населения крайнего Севера 58 начальных школ; кроме того, 82 таких же школы содержались на местном бюджете. Все эти школы имеют в преподавании трудовой уклон, а 18 школ были прямо ремесленными. Там, где оленеводы-охотники передвигались по тундре, вместе с ними кочевали «красные чумы», выполняющие одновременно функции школы, клуба и читальни; в красных чумах обычно имеется кино и радио, не говоря уже о разных наглядных пособиях.[1]

Для медицинского обслуживания местного населения в первую же пятилетку на крайнем Севере было создано шесть больниц при культбазах и 53 врачебно-подвижных медицинских пункта, на что потрачено 2700 тыс. руб.

Кооперирование населения было одной из первых и главных задач Комитета Севера. Вся снабженческая и заготовительная работа в полярных районах была поручена так называемым интегральным кооперативам, особому виду кооперации, одновременно совмещающему в себе функции потребительской и производственной (промысловой) системы. Кооперативные пункты устраивались как стационарные, так и развозные. Кроме кооперативных пунктов были устроены хлебозапасные магазины, склады промыслового снаряжения, а на Чукотке также еще и склады мяса морских зверей.

До 1928 г. у народов Севера господствовало индивидуальное хозяйство, рядом с которым встречались иногда временные объединения охотников и рыболовов. С 1928 г. Колхозцентр взял курс на создание оленеводческих колхозов: в 1928 г. были организованы такие колхозы в 12 пунктах крайнего Севера; в следующем году число колхозов достигло уже 27. Как и в центре, колхозное строительство на Севере не обошлось без ожесточенной классовой борьбы с кулачеством и его идеологами. Пушгосторг и Охотсоюз стали создавать оленеводческие совхозы: в 1929 г. уже было 4 совхоза на Камчатке — по 25—30 тыс. голов оленей в каждом, на Гыдаяме и Надыме — по 5 тыс. голов и т. д. В Ленинграде, в системе Академии сельскохозяйственных наук имени В. И. Ленина создан особый Институт оленеводства, который с 1934 г. издает специальный журнал «Советское оленеводство». Выпуск 3 этого журнала заключает в себе библиографический «указатель русской литературы по оленеводству» за 1700—1931 гг. — 2410 номеров.[2]

К 1935 г. культурное строительство народов крайнего Севера настолько окрепло, что потребности в особой организации для обслуживания народов крайнего Севера, в Комитете Севера, уже не стало. К этому времени на Севере было девять национальных округов, 93 национальных района и 830 национальных кочевых советов, действующих на основе особого положения. При кочевых советах существуют особого типа кочевые общественные суды. Трудящиеся народов Севера сами управляют своей жизнью. В национальных аппаратах окружных и районных исполкомов работают в большинстве представители местного коренного населения. Например, в Ненецком округе ненцы составляют в советском аппарате 60%, а в партийной организации — 80%. Вновь создана письменность на 16 языках. В 1935 г. на местных языках изда-

[1] Положение о красном чуме (красной юрте, красной яранге) утверждено 24 марта 1933 г. (Советский Север, 1933, № 3, стр. 86—88).

[2] Теперь Институт оленеводства вошел в новый Институт полярного земледелия, животноводства и промыслового хозяйства (Игарка).

Советская этнография, № 1 2

The collection of articles "Sovetskaia etniografiia" (1938, I), stamp of a NKVD library. "Regulations on the Red Chum [Siberian tipi]" ("Положение о красном чуме") is mentioned in one of the articles

падпарадкаванага НКУС, што адлюстраванае на штэмпелі. Прадавец, у якога не ўзялі гэтае выданне і яшчэ адну даваенную кнігу з такой жа цікавай укладальніцкай гісторыяй у гомельскім "Букінісце", прадаў нам іх каля дзвярэй кнігарні. Крыніцу іх ён звязаў з клінкерным заводам.

Да супрацоўнікаў МАЭ часоў Віннікава належыць магіляўчанка С. Ратнер-Штэрнберг, да сучасных - звязаны з "яўрэйскай сталіцай" Беларусі Бабруйскам А. Новік, албаніст.

Літ.:

8593 Винников И. Н. Программа для сбора материала по системам родства и свойства. М.; Л., 1936. (Як і "Советская этнография", 1938, № 1, - з катэгорыі "Бібліятэка БІТ як прамежкавы ўладальнік экзэмпляра" - яшчэ многія адзінкі чакаюць рэпатрыяцыі ў афіцыйныя бібліятэкі, які сталі цаніць спісанае, прададзенае раней.)

8587 Винников И. Н. Неопубликованная рукопись Льюиса Г. Моргана о плясках северо-американских индейских племен // Советская этнография: сборник статей. 1938. [№] 1. С. 167-184.

ГРЫНКЕВІЧ Мікалай (14) - вучні праваслаўнай царкоўнай школы (духоўнага вучылішча або семінарыі) у Сан-Францыска Аляксандр Бабоўскі, і Барыс Левін, і брат апошняга іераманах Іосіф (пры нараджэнні Давід Маісеевіч або Мойшавіч Левін), адзін з вядучых святароў Алеуцкай і Аляскінскай епархіі, былі яўрэйскага паходжання, таму маглі ведаць ідыш.

Праявы антысемітызму або *"таго, пра што можна падумаць"* як пра гэта, у розных формах назіраліся і ў кіраўніка епархіі епіскапа Уладзіміра, і ў яго апанента доктара Руселя, хаця першы пэўны час меў пратэжэ з яўрэяў іераманаха Іосіфа каля сябе, а другі - сяброў і надзейных (у выпадку з англамоўнай версіяй яго кнігі пра "інцыдэнт" у Сан-Францыска, выхад якой сарваўся, - не вельмі) паплечнікаў. Што да стану псіхікі, то тэмперамент Уладзіміра і Руселя таксама мелі падставы збліжаць, хоць гэта былі ўкраінец і беларус, якія павінны быць "запраграмаваныя" па-рознаму. У розныя перыяды і ў розных эпізодах нашы яўрэйскія, беларускія і іншыя славянскія героі паказвалі і прыклады станаў, блізкіх да пагранічных, - тэмперамент, капрызнасць і амбіцыі ператваралі нашых герояў у "монстраў" маралізатарства - непаслядоўнасць, амаль тэатральная роспач, залішняя патрабавальнасць да адных і, наадварот, паблажлівасць да сябе і некаторых выбраных, фаварытаў. Мы цэнім сан-францыскую гісторыю перыяду Грынкевіча за даволі поўны спіс асноўных тыпаў трагікамічных здарэнняў. Многае было на мяжы "чалавечых і божых" норм, але не перайшло ў рэаліза-ваныя забойствы і хіба скончылася інваліднасцю аднаго ці двух чалавек, звальненнем і маральнымі траўмамі, урэшце - знікненнем асобных удзельнікаў гэтай серыі "remarkable" канфліктаў.

"VEGN DER SHUL

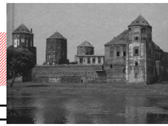
In der shul zaynen do 23 eynglekh. Zey zaynen tseteylt af 3 klasn. Ba der zelbiker tsayt dinen di klastsimern farn opru. S'iz nito keyn spetsyeler tsimer farn opru. Ale klastsimern (oykh shloftsimern) gefinen zikh in der kelershtub. Tsvey fun zey zaynen azoy shvakh balaykht, az inmitn tsimern iz ummeglekh leyenen keyn gedrukt bukh. Es iz nito keyn shum ventilatsye. Arum iz es di vilgotsh un der avir. Der tsveyter klas un di gorkikh gefinen zikh in dem zelbn tsimer.

Di eynglekh fun akht yor muzn haltn ba di zelbe klolim un firn di zelbe artlebn vi di eynglekh fun fuftsn yor. Zey hobn di farnemungen: far di limudim mit lerer iz es dray a halb sho (fun halb tsvey biz finf azeyger batog); farn tsugreytn di limudim iz es dray sho (fun akht biz elf azeyger inderfri); farn zingen iz es tsvey sho (fun elf biz tsvelf azeyger inderfri un fun finf biz zeks azeyger batog); far der gotdinst

וועגן דער שול (אַן אָנהייב פֿון דער נאָטיץ)
06 אין דער שול זײַנען דאָ 23 ייִנגלעך.
07 זיי זײַנען צעטיילט אויף 3 קלאַסן.
08 בײַ דער זעלביקער צײַט דינען די קלאַסצימערן פֿאַרן אָפּרו.
09 ס'איז ניטאָ קיין ספּעציעלער צימער פֿאַרן אָפּרו.
10 אַלע קלאַסצימערן (אויך שלאָפֿצימערן) געפֿינען זיך אין דער קעלערשטוב.
11 צוויי פֿון זיי זײַנען אַזוי שוואַך באַלײַכט, אַז אינמיטן צימערן איז אוממעגלעך לייענען קיין געדרוקט בוך.
12 עס איז ניטאָ קיין שום ווענטילאַציע.
13 אַרום איז עס די ווילגאָטש און דער אַוויר.
14 דער צווייטער קלאַס און די גאָרקיך געפֿינען זיך אין דעם זעלבן צימער.
15 די ייִנגלעך פֿון אַכט יאָר מוזן האַלטן בײַ די זעלבע כּללים און פֿירן די זעלבע אַרטלעבן ווי די ייִנגלעך פֿון פֿופֿצן יאָר.
16 זיי האָבן די פֿאַרנעמונגען: פֿאַר די לימודים מיט לערער איז עס דרײַ אַ האַלב שעה (פֿון האַלב צוויי ביז פֿינף אַזייגער באַטאָג); פֿאַרן צוגרייטן די לימודים איז עס דרײַ שעה (פֿון אַכט ביז עלף אַזייגער אינדערפֿרי); פֿאַרן זינגען איז עס צוויי שעה (פֿון עלף ביז צוועלף אַזייגער אינדערפֿרי און פֿון פֿינף ביז זעקס אַזייגער באַטאָג); פֿאַר דער גאָטדינסט איז עס צוויי שעה (פֿון האַלב זיבן ביז האַלב אַכט אינדערפֿרי).
17 שבת און די חגאות זיך דויערט די גאָטדינסט ביז זעקס שעה אַ טאָג.
18 מע צווינגט די קינדער צו טראָגן לאַנגע האָר, מחמת דעם די לײַז האָבן זיך צעפּלאָדיעט אַ סך...
19 דער בישאָף האָט צוגענומען דאָס געלט בײַ ייִנגלעך, וואָס זײַנען געקומען אַהער מיט אים.
20 אַלע פֿון זיי (12 ייִנגלעך) האָבן באַקומען די וועגהוצאָות, און פֿון די וועגהוצאָות איז געבליבן בײַ יעדערער ניט ווייניקער ווי 200 דאָלאַר.
21 עטלעכע פֿון די אָנגעקומענע ייִנגלעך האָט מען אַרויסגעשיקט אויף דער אַלאַסקאַ, און קיינער פֿון זיי האָט נישט געקראָגן קיין געלט, אַפֿילו צו קויפֿן עפּעס אַ הלבשהלע, טראָץ דעם וואָס זיי נייטיקן זיך אין דעם זייער אַ סך.
(סוף פֿון דער נאָטיץ)
גרינקעוויטש, ניקאָלײַ. וועגן דער שול

О школе (НАЧАЛО ЗАМЕТКИ)
#06 В школе 23 мальчика.
#07 Они разделены на 3 класса.
#08 Классные комнаты служат вместе с тем и занятными.
#09 Комнаты для рекреационных часов нет никакой.
#10 Все классные комнаты (спальни также) находятся в подвальном этаже.
#11 Две из них так слабо освещены, что посередине их уже нельзя разобрать печатной книги.
#12 Вентиляции никакой.
#13 Сырость и вонь.
#14 Второй класс и столовая помещаются в одной и той же комнате.
#15 Восьмилетние мальчики подлежат тем же правилам и ведут тот же образ жизни, как и 15-летние.
#16 Число занятий их такое: классных занятий с учителями 3 1/2 часа (от 1 1/2 до 5 пополудни); приготовление уроков 3 часа (8 - 11 утра); пение 2 часа (11 - 12 утра и 5 - 6 вечера); церковная служба 2 часа (6 1/2 - 7 1/2 утра).
#17 По субботам и праздникам продолжительность службы до 6 часов в день.
#18 Заставляют детей носить длинные волосы, отчего вши развелись сильно...
#19 Епископ присвоил себе деньги мальчиков, приехавших с ним сюда.
#20 Им всем (12 человек) были выданы прогоны, и от прогонов у каждого осталось не менее чем по 200 долларов.
#21 Несколько человек из приехавших мальчиков уже сплавлены в Аляску, и ни одному из них не дали денег, даже чтобы купить какую-нибудь одежонку, несмотря на более чем очевидные нужды.
(КОНЕЦ ЗАМЕТКИ)
#23 Гринкевич, Николай. О школе

М. Грынкевіч, "Пра школу" - пераклад на ідыш А. Астравуха (арыгінальны выгляд)

iz es tsvey sho (fun halb zibn biz halb akht inderfri). Shabes un di khagoes zikh doyert di gotdinst biz zeks sho a tog. Me tsvingt di kinder tsu trogn lange hor, makhmes dem di layz hobn zikh tseplodyet a sakh...

Der bishop hot tsugenumen dos gelt ba eynglekh, vos zaynen gekumen aher mit im. Ale fun zey (12 eynglekh) hobn bakumen di veg-hoytsoes, un fun di veg-hoytsoes iz geblibm ba yederer nit veyniker vi 200 dolar. Etlekhe fun di ongekumene eynglekh hot men aroysgeshikt af der Alaska, un keyner fun zey hot nisht gekrogn keyn gelt, afile tsu koyfn epes a halboshele, trots dem vos zey neytikn zikh in dem zeyer a sakh". [trans. into Yiddish by Aliaksandr Astravukh]

(Grinkevitsh, Nikolay. Vegn der shul / ibers. fun rus. durkh Aliaksandr Astravukh // Веснік БІТ. 2015. 25 лют. № 11. (Тут бібліяграфічнае апісанне раманізаванае.))

Пераклад адпраўлены нам А. Астравухам 20.02.2015 г., атрыманы 21-га. ПРА ШКОЛУ - ХРОНІКА ПРАЕКТА / О ШКОЛЕ - ХРОНИКА ПРОЕКТА / ON THE SCHOOL - PROJECT CHRONICLE.

2015-02-21 Атрыманы пераклад Часткі 1 на ідыш.

2015-02-21 Получен перевод Части 1 на идиш.

2015-02-21 Yiddish translation of Part 1 was received.

Таксама Аляксандр дасылаў свой пераклад для праверкі больш вопытнаму, відаць, ідышысту, чым ён: *"нарэшце я здолеў нешта зрабіць і для Вас, я зрабіў хутка, але адсылаў сябру на рэцэнзію, бо мова ня родная, хацелася б пазьбегнуць памылак...*

Трэба ўважліва сачыць за тэкстам, які чытаецца ў адваротны бок, бо звычайна пры пераносе ён аўтаматычна пераўтвараецца ў люстраны адбітак".

Аўтаматычная раманізацыя, зробленая з дапамогай Google Translate, была папраўленая Астравухам 23.08.2023.

Як паведаміў нам Аляксандр, складальнік "Ідыш-беларускага слоўніка" (2008), слова "індзейцы" ў ім няма, бо мова больш прывязаная да звычайных жыццёвых клопатаў у штэтлі: *"Мой слоўнік прадаецца ў розных менскіх крамах - але нажаль "індзейцаў" у ім німашака, бо ён утрымлівае з большага лексіку жыдоўскага мястэчка..."* (э.п. ад 11.07.2014). *"Бабіна лета"* ёсць, але яно ў яўрэяў *"старой краіны"* не *"індзейскае"*. Слова *"індзейцы"* Гугл перакладае на ідыш як *"Indyans"*.

Алесь Сімакоў,
даследчык беларуска-індзейскіх сувязей.
Ales Simakou,
researcher of Belarusian-Indian (American Indian, Native American, Amerindian, First Nations) connections.

Индейцы, Indianie, Indians, indigenas, indios de America у Belarus; Grinkevich On the School Research and Translation Project (Church school in San Francisco, 1888-1892).

Пошукі і знаходкі

У сваім двухтомніку "Пад сузор'ем веры і надзеі" (Мінск, "Кнігазбор", 2021) даследчык нашай літаратурнай спадчыны з Маладзечна Міхась Казлоўскі апублікаваў даволі цікавы раздзел "Кнігі і лёсы забытых пісьменнікаў". У гэтым раздзеле аўтар кнігі прыгадвае шмат забытых беларускіх літаратараў, якія пры жыцці выдалі па адной-дзве кнігі, і пра якіх проста забыліся. А пра некаторых сёння зусім не ведаюць і не чулі нават пісьменнікі і даследчыкі нашай літаратуры. І гэты спіс даволі вялікі.

Сярод забытых літаратараў Міхась Казлоўскі прыгадаў і дзіцячага паэта Івана Юкляеўскага. Сапраўды, быў такі беларускі паэт, які пісаў вершы для дзяцей. І наш абавязак, як піша аўтар кнігі, згадаць ціхім добрым словам гэтага чалавека. Але звестак пра яго зусім мала. Невядома нават, дзе ў Беларусі ён нарадзіўся, як трапіў у горад Перм, з кім у Беларусі сябраваў, ліставаўся. Няма нават добрага фотаздымка яго. Таксама невядома, калі Іван Юкляеўскі памёр. Таму я вырашыў пашукаць слядоў гэтага паэта, які, сапраўды, варты нашай памяці.

Свае пошукі пачаў з расійскіх архіваў. Але ў тых архівах, куды я звяртаўся, звесткі пра Івана Юкляеўскага адсутнічаюць. І толькі з Комі-Пермяцкага акруговага дзяржаўнага архіва Расіі я сёе-тое атрымаў. Але гэта таксама сціплыя факты. Тым не менш, згадаць пра паэта трэба.

Нарадзіўся Іван Юкляеўскі ў 1910 годзе. Як ён трапіў на Урал - невядома. Магчыма, з бацькамі, якія знаходзіліся ў бежанстве падчас Першай сусветнай вайны ў Курганскай вобласці, а, магчыма, сам паэт быў рэпрэсаваны ў 1930-х-1950-х гадах. Але большасць свайго жыцця ён пражыў у Пярмі, дзе і памёр.

Вельмі часта Іван Юкляеўскі наведваў Беларусь, сваю маленькую радзіму. Відаць, у яго тут жыло шмат сваякоў і сяброў. Ён пісаў вершы, найперш для дзяцей. Дасылаў гэтыя вершы ў часопісы "Вясёлка", "Работніца і сялянка" і "Бярозка", якія актыўна іх друкавалі. Пісьменнік Уладзімір Ліпскі адшукаў адзін з вершаў Івана Юкляеўскага "Хвалько" у афармленні мастака Уладзіміра Пашчасцева ў адным з нумароў "Вясёлкі" за 1976 год і копію прыслаў мне. Старонка атрымалася выдатная. Гэта верш пра вераб'я, які хваліўся, што лётаў туды, дзе цячэ Ніл, і праглынуў там кракадзіла, а каля двара зляціў арла. Вераб'іха пачула і сказала, што ён "пустаплёт і скамарох…

Верасовы ранак забытага паэта і кампазітара

Хвалько

Іван ЮКЛЯЕЎСКІ

Звонка ціўкаў верабей:
— Я за ўсіх, за ўсіх мацней!
Лётаў неяк я на Ніл,
бачу — выпаўз кракадзіл.
Я адразу пад кустом
праглынуў яго з хвастом.

Чык-чырык, чык-чырык!
Жартаваць я не прывык.

А ля нашага двара
я злавіў арла-цара.
Так яго растрыбушыў,—
ледзь жывога адпусціў.

І з арламі, чык-чырык,
жартаваць я не прывык!

Вераб'іха стогне:
— Ох!
Пустаплёт і скамарох!
Толькі з мухамі герой —
на двары ды пад страхой...

Малюнак У. ПАШЧАСЦЕВА

Старонка часопіса “Вясёлка” з вершам Івана Юкляеўскага

толькі з мухамі герой…". Цудоўны верш.

Верш "Хвалько", а таксама яшчэ 29 вершаў увайшлі ў кнігу Івана Юкляеўскага "Ранак верасовы", якая пабачыла свет у выдавецтве "Мастацкая літаратура" у 1979 годзе. Гэта адзіная беларускамоўная кніжка паэта, якая з'явілася ў друку.

У 1970-1980-х гадах Іван Мяркур'евіч Юкляеўскі быў адным з самых папулярных людзей Прыкам'я. Ён самастойна вывучыў музычную грамату, а таксама навучыўся іграць на баяне, хаця сам усё жыццё працаваў у Пярмі звычайным слесарам. За сваё жыццё беларус напісаў каля 200 песень - словы і ноты. Пермская зямля поўнасцю была апета ў яго паэтычна-музычных творах. Песні паэта і кампазітара там гучаць да сённяшніх дзён. А тады ніводзін канцэрт, мерапрыемства, сустрэча ў Пермскім краі не абыходзіліся без песень Івана Юкляеўскага. Ён быў там самым любімым народным кампазітарам. Песні Юкляеўскага выконвалі на сцэнах палацаў і дамоў культуры падчас розных аглядаў, фестываляў і конкурсаў. Яны гучалі ў быту, на працы, падчас адпачынку.

Творы Івана Юкляеўскага ўвайшлі ў рэпертуар і прафесійных выканаўчых калектываў, салістаў - Волжскага, Сібірскага і Уральскага дзяржаўных народных хораў, у рэпертуар вядомай выканаўцы рускіх народных песень Кацярыны Шаўрынай. Гэта песні "Закамачка", "Пра жука", "Горад мой" і іншыя. Песні нашага паэта і кампазітара гучалі найперш у выкананні народных харавых калектываў. Іх творчы стыль самадзейнага кампазітара базіраваўся ў асноўным на народнай аснове. Народная музыка аказала ўздзеянне на мелодыку, рытміку і форму песень Івана Юкляеўскага.

Цікава тое, што ў 1961-1978 гадах у Пярмі жыў беларускі паэт і перакладчык Міхась Стрыгалёў. Ён там працаваў літкансультантам у Пермскай абласной пісьменніцкай арганізацыі СП РСФСР, загадчыкам фальклорна-выдавецкага аддзела Пермскага Дома народнай творчасці, літсупрацоўнікам газеты "Вечерняя Пермь", кіраўніком гарадскога клуба паэзіі "Лукамор'е". Ды і першы зборнік вершаў паэта "Хмель" выйшаў у Пярмі ў 1966 годзе. І на сто працэнтаў даю гарантыю, што Міхась Стрыгалёў быў асабіста знаёмы з Іванам Юкляеўскім. І, магчыма, яны там шчыра сябравалі. Ці не з добрай рукі Міхася Стрыгалёва і з'явіўся ў друку зборнік вершаў "Ранак верасовы" Юкляеўскага ў Менску. Бо ў гэты час Міхась Стрыгалёў з сям'ёй ужо вярнуўся на Бацькаўшчыну і жыў у Барысаве. На жаль, запытацца пра Івана Юкляеўскага ў Міхася Стрыгалёва немагчыма, бо і яго ўжо няма на гэтым свеце. Адна надзея на чытачоў "Нашага слова", а раптам нехта са сваякоў ці сяброў прачытае гэты матэрыял і адгукнецца.

Сяргей ЧЫГРЫН.

Нацыянальны каларыт на Лідскім байк-фэсце

Калектывы Лідскага раённага цэнтра культуры і народнай творчасці прымаў удзел у XV Міжнародным Лідскім байк фэсце ў а.л. "Бярозка". Дзіцячая пляцоўка з гульнявымі актывацыямі падарыла яркія эмоцыі гледачам.

Лепшыя праграмы прадставілі лялечны тэатр "Батлейка" Аддзела рамёстваў і традыцыйнай культуры, творчыя калектывы Першамайскага і Дзітвянскага ДК.

Наш кар.

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Адрас рэдакцыі:
231282, г. Ліда, вул. Лётная, 7а.
Адрас для паштовых адпраўленняў:
231282, г. Ліда-2, п/с 7.
E-mail: sudnik@list.ru, sejlawiczy@gmail.com

Газета падпісана да друку 28.08.2023 г.

Фармат А-4.
Аб'ём 3,5 друкаваныя аркушы.

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі. Рэдакцыя рукапісы не вяртае.

Газета размяшчаецца на сайтах: http://nslowa.by/; http://pawet.net/; http://belkiosk.by/
Дазваляецца самастойная раздрукоўка на паперу.